

Napút-füzetek

123.

Liskay Zoltán

A hóember útja

tetrameron

... és hátam mögött hatalmas hangot
hallottam, mintha trombitáltak volna,
amely ezt mondta: Amit látsz, írd meg
egy könyvben...

(János apostol)

Leírom, amit horgolok.

(Kovács József Hontalan)

I.

– Hát persze, az a szép, ha a gyermek a mama nyakán lóg a világ végezetéig!
– summáztam kissé rosszmájúan Ilike szavait, aztán hangot váltva, mintegy segítségkérőn Dórikához fordultam. – Dórika, igenis remélem, hogy egyszer majd megunsz bennünket, elköltözől itthonról, szétnézel a világban, és neked is lesz családod, mert az az élet rendje, kicsikém!

Nem álltam meg, hogy hallgassak, Ilike már megint kihozott a sodromból, ahogy az időtlen képet – gyönyörű kicsi lány a gyönyörű mama nyakában – valamiféle „maradjon is így örökké” fohással áttolta az időtlenségbe. És először foglalt állást Dórika az óriási kérdésben: ez vagy az az igazság?

– Nem ez! – utasított rendre, aztán eltörött a mécses. Könnyek között, panaszosan folytatta: – Soha nem költözöm sehová. Veletek maradok mindig, meg Lizivel, Murmuccal meg Bumbival.

Ragyogó júliusi délelőtt volt, az az átmeneti időszak, amikor a boldogság távlataihoz bőven elégséges a déli lecsó megtervezése, el kellett ismernem, nincs létjogosultságuk a sötét jövőképeknek.

– Ne sírj, kicsim! – öleltem magamhoz szánva-bánva a valójában kettős tapintatlanságot.

– Ha úgy gondolod, annak is örülni fogunk. Persze hogy együtt maradhatunk, amíg csak élünk, arra is van példa épp elég, nem kell érte messzire menni.

Ilike, az unokahúgom ott ült velünk szemben a teraszon az anyukájával. Először jártak nálunk az új, hegyre épült házban. Ilike már mosolygott, és akkor zárta az egyébként óriási szívébe Dórikát végérvényesen. Hát igen, Ilike se költözött el otthonról soha, megmaradt „Kisilikének” Ilike néni és a nagybátyám, Guszti bácsi mellett egy egészen túlfűtött, rendkívüli álmvilágban ötvenhez közeledve is.

Többet nem beszélünk elköltözésről. „Csak a mamival!” – ez a korszak jelszava. Bár gyíksebesen már ott cikázott az asztal- és szék- meg emberlábak között Lizike, a testvérkéje is – a csodálkozó szemű Nórika csak később érkezett –, és a kertet a bundás Murmuc meg az ordasszürke Bumbi őrizte (noha inkább vendégvárón, intenzív farkcsóválással), és valahol mint leltári tétel, a be rendezés tartozéka ott kallódott csekélységem is, azért „a mami” volt a minden, és nemcsak neki, mindannyiunknak. Kiapadhatatlan szeretet- és energiaforrás, festett dáma és palacsinta-zsonglőr, és az akaratom értelme és bizonyítéka.

Budapesten, a Fregatt sörözőben láttam meg '92 tavaszán, de nem tudtam a közelébe férkőzni, és már távozott, amikor megértettem, hogy ő a történet főszereplője, a díva, és újra kell kezdeni a filmet, mindent újra előről. És a pulton volt a fejem, és elment az eszem utána, és féltő volt, hogy hozzászegődik, és nekem akkor annyi ész és nő nélkül, „gyere vissza, gyertek vissza”, könnyörögtem valami furcsa, értetlenül, igaz, a lemergi pályaudvaron egészen más körülmények között egyszer már megtapasztalt transzállapotban. Aztán felnéztem, és ő állt a lépcső tetején nagyon elveszetten, bizonytalanul. Majd lejött, mint az alvajáró, és én éber kómában mentem oda hozzá, beszélünk pár szót, majd illendően mindjárt visszatáncoltam.

Táncolhattam, a csoda megtörtént, víg, vidám csoda, nevetős, kicsit talán nevetséges is; sose szabad eltúlozni az akarat jelentőségét a vágyak csatamezején. Könnyen beszélhet a külvilág, a franciák, mint Goethe titkos tanácsosnak egykor: a *Faustról* volt szó. Gyönyörű ez a szerelmi történet – zengték Párizs legavatottabb kritikusai –, és hallatlanul különleges is, tudós hőse minden követ megmozgat, még az ördöggel is szövetségre lép egy bájos, szőke fejecske elcsavarásaért. Mi, egyszerű franciák ehhez nem értünk, és bókokkal meg néhány szál virággal vagyunk kénytelenek megoldani a hasonló problémáinkat.

Dórika ősszel született, szokatlanul korán ránk tört, szeptemberi hidegben. Andival dideregve indultunk a szülészeti osztályra, és hagytuk a fűtést, hadd circuláljon, melegítsen tovább. Amikor az éjszaka közepén szomorúan-szigorúan egyedül hazaérkeztem, rögtön tudtam, van még valaki a sötét, kellemesen meleg házban, valami egzotikus látogató, lény, akit mindenképpen üdvözölni kell. És ott volt, ahol sejtettem, a lámpa aranyfénye alatt a Görögországból hozzánk került citromfácska egyetlen koronadiszeként, parányi, de világszép, fehér és messze illatozó virágocska, a legelső a dézsás növény megszerzése óta. Mindjárt tudtam, jó jel számunkra a jövevény, és úgy kell betöltenie az életünket Dórikának is, ahogy ez a fűszeres és ismeretlen, mégse idegen illat tölti be a csendes, erdőszéli házunkat a belépőtől a padlásszobáig.

A baba öt nap múlva, a mama karján érkezett, és jó darabig minden körülötte forgott, mindenki körülötte ugrált, leste a kívánságait. Nem mintha különleges próbatétel lett volna a teljesítésük: Dórika nagyon kedves, egészséges, nyugodt kisbabának bizonyult, és szép csendesen, napról napra aranyosabb lett. Fellélegezhettünk, meghallgattattak az imádságaink. Szépséget és okosságot kértünk az égiektől, az utóbbit Andi, az előbbi én, és jóllehet nem beszélünk össze, titkos fohászaink valahol fenn mégis egybeindáztak, Dórika okos lett és szép, és mindkettőben gyorsan fejlődött. A Teodóra, Isten Ajándéka névre kereszteltettük.

A kicsi ott kezdte a beszédet, ahol a legcélszerűbb, legbölcsebb, a magánhangzóknál. „E-ő, e-ő, e-ő”, ismételte már nagyon hamar, egészen tisztán, és a legkülönfélébb, mégis világosan érthető jelentésekben. „E-ő, itt vagyok, e-ő, gyertek ide, e-ő, kéne egy kis tejecske”, ilyeneket mondott. A humora már akkor megcsillant, amikor még csak szótagokat tudott képezni, hosszabb szavakkal nem próbálkozott. Kis életének második nyara következett el, az anyósom, Réka előszobájában tébláboltunk, és Dórika mezítláb, a rózsás talpacskáin elindult a fürdőszobába. És beszélt is közben: „Hű-ha, hű-ha, hű-ha!”

– mondta nagy hangon, igen jelentőségteljesen. És Réka, a naiv és jóságos, hiszékeny lélek, hitt az apró Dórikának is.

– Mi a baj, Dórika, mi történt? – kérdezte szinte kéztördelve, elhűlve a hő-ségben. Dórikának se kellett több.

– Hű-ha, hű-ha, hű-ha! – adta meg a választ ugyanolyan eredményesen. Réka tovább hüledezett, aggódott, minthogy pedig Dórika jól ismerte az egy-másba nyíló helyiségek rendjét, szabályszerűen körbevezette a nagyanyját a saját lakásában az orránál fogva, miközben boldogan incselkedve kószoltgatta a kifejezés gyönyörűségét és hatalmát az alighanem fél órával korábban tőlünk hallott szótagocskák kitartó ismétlésével.

A valódi, sőt rímekben zengő beszédet, ahogy illik, ha lehet, „a mamitól” ta-nulta, édes anyanyelvet a minden szabad percét rááldozó, türelmes édesanya-tól. A nagy munkára emlékezve mindjárt másodiknak Füzesy Zsuzsikát kell megemlítenem. Andi az ő *Mondókáskönyvét* olvasta a kicsinek elejétől végéig, majd még egyszer és még egyszer heteken és hónapokon át, és kétségtelenül ennek köszönhető Dórika első igazi megszólalása.

A felejthetetlen esemény egy délelőtt következett be öltözködés közben, és bizonyára nem véletlenül; akkoriban kezdte a harcát a ruhatárával is, és ehhez éppen kapóra jött egy zengő csatakiáltás.

Ma is látom, amint a kerek asztalnál a széken izeg-mozog, billeg, az egyik kicsi lábán már rajta van a zoknicska, és éppen a másikkal bajlódik, amikor hirtelen kitör a jelen nyomorúságából, és tiszta, erős hangocskáján felkiált: – Megállj, ürge, megleslek, holnap délben megeszlek! – Bár az idézet a *Mondókáskönyvből* származott, saját teljesítménynek vettük, és nagyon örültünk, hogy megtörtént a nagy áttörés, Dórika kimondta életének első hosszabb mon-datát, és következhetnek az igazi beszélgetések.

Heteken belül következtek is. Már nem volt szükség segédeszközökre, félretehettük a mondókákat, Dórika mindjárt folyékonyan kezdett beszélni, és mondta, mondta a magáét reggeltől estig megállás nélkül, jó nyelvtannal, választékosan, és öröm volt hallgatni, sőt néha már az örömből is megártott a sok, úgyhogy leállítottuk.

– Dórika, alszik az Egér, nem kellene elcsendesedni?

Az Egér plüssállatként is teljes jogú családtagnak számított, nemegyszer jártunk lábujjhegyen, ha Dórika lefektette, majd leintett bennünket, mi tagadás, sose bántuk a meg-megisméltódó, rövid szilenciumot.

Az Egér Imrének köszönhetően került hozzánk, és a mesés elemet képvisel-te történetünkben. Meggondolom, mesés volt Imre felbukkanása is, hosszú idő után az első jelentkezése. Akkor már jó tíz éve elment, és akármennyire hiány-zott, csak annyit tudtam róla, hogy valahol kinn van, messze túl az Óperencián, és fütyül a régi barátaira. Aztán egy meghitt, békés este egy viccet próbáltam elmondani Andinak, de be kellett vallanom, kevés vagyok a komoly testbeszé-det igénylő előadáshoz, minekutána felsóhajtottam: – Imre kellene ide, nemhi-ába ő mesélte annak idején. – És akkor megszólalt a telefon, és tíz év hallgatás után Imre volt a vonalban Amerikából. Azóta tudom, hogy a telepátia független a földi távolságoktól. Elmondta, hogy sikerült zöld kártyát szereznie, azaz most már szabadon mozoghat Amerikán kívül is, és akár hazalátogathatna, a zöld kártyával visszaengedik.

– Gyere, Imre, gyere! – kiabáltam át az óceánon, és nagyon reméltem, hogy nem fölöslegesem.

Néhány hét múlva szinte berobbant hozzánk, nagy hangon, a régi formában. Gyorsan meghódította Dórikát is, aminek külön örültem; fennállt a veszély, hogy a hatalmas, mindig kékesen borostás, dörgő hangú fanyűvő akaratlanul is megijeszti az események sűrűjébe került leánykát, de nem, inkább elbűvölte a szokásos kedvességével.

Meg kellett ünnepelni a nagy találkozást. Indultunk ételért és italért, és milyen jó, hogy a mező szélén nemrég megnyílt szupermarketbe: így adódott alkalom a legújabb családtag beszerzésére. Furcsa, káprázatszerű volt az egész, valószínűtlen már akkor, friss valóságában is. Az történt, hogy az én hatalmas és félelmetes barátom a hatalmas és félelmetes üzletben egyszer csak kézen fogta a még alig totyogó Dórikát, majd elindultak az árusoron lefelé, és eltűntek a kanyarban. Andival csak néztünk: jól látjuk, hogy nem látjuk őket? Dórika ilyet addig még soha nem csinált, soha nem ment két méternél távolabb a mamitól, és most tessék, így faképnél hagyta, nagy volt a csodálkozásunk. Aztán újra feltűntek, mindketten boldogan és széles mosollyal, de már nem fogták egymás kezét, mert Dórikának mindkét kis karjára szüksége volt a nyúl méretű Egér öleléséhez. Anyásan, óvón, túlárado szeretettel szorította magához, mint Andi őt kicsivel korábban, nagyon sok idő sűrűsödött bele azokba a pillanatokba.

Aztán Imre visszarepült Amerikába, végképp kilépett az életünkből, míg-nem Dórika teljesen elfelejtette. Ezt onnan tudom, hogy egyszer megkérdeztem tőle:

– Dórika, emlékszel még Imrére Amerikából? Tőle kaptad a kedvenc plüss-eget, amikor még alig totyogtál.

– Imrére nem, csak az egérre! – válaszolta Dórika felcsillanó szemmel, és összenevettünk, mert a poén az poén, és nevetni kell rajta, nem kérdezősködni: és azt tudod-e Dórika, hogy valamikor régen az az egeres ember mentette meg a neked továbbadott életemet is?

Ahogy a beszédet a mamitól, úgy tanulta tőlem az írást, hála az NDK-s írógépemnek. A szürke, formás készüléket a padlásszobával együtt fedezte fel, amikor egy szép nap meglátogatott emeleti magányomban, majd felmászott az ölembe, és apró ökleivel püfölni kezdte a tabulatúrát. Mondanom se kell, hogy pillanatok alatt összeakadtak a fémpálcikák, és nem maradt más hátra, mint szelídebb módszerekkel kísérletezni. Az első betűket közösen pötyögtettük le, fogtam, vezettem a két kicsi mutatóujját, így gyakoroltuk az alapmozdulatokat. Néhány nap múlva már önállóan dolgozott. A folytatás önmagát kínálta: ő leütött egy betűt, én meg néven neveztem, á vagy gé vagy en, a betűk adta véletlen határozta meg haladásunkat Alef, Bét és Gimel birodalmában.

Azután rajzoltunk, noha rajzban végképp nem szorult senki segítségére. Már a második, kétéves kori rajzát méltó keretbe foglaltam és kitettem a falra, és sose kellett megbánnunk, a „Murmuc” című kép mosolyt tudott csalni a legmarconább arcokra is a későbbiekben. Dórika kezdettől úgy rajzolt, hogy én azzal egyáltalán nem versenyezhettem. Továbbhaladásunk Hé, Vav és Lamed irányába ezért jogosan tekinthető szerencsés pótcselekvésnek. Akkor már több

---

éve őrizgettem egy jegyzetömböt, édesanyám hagyatékát, komoly célokra ihlető, gyönyörű lapokat, és most adva volt a cél. Letéptem hát az első halvány-sárga, finom vörössel behálózott lapot, aztán rárajzoltam egy féltényérnyi háztetőt, a ferde vonalakat egy vízszintessel kötöttem össze, majd rámutattam, és ezt mondtam Dórikának: „A” – így kezdtük, és így is folytattuk immár szabályos ábécérendben. Dórika szívesen fogadta ezt az új játékot is, megható igyekezettel rajzolta utánam a lecsupasztított, szikár alapformákat. Szinte észre se vettük, és már le tudta írni BUMBI kutya nevét; két és fél éves volt akkor.

Bandinak se dicsekvésből említettem a dolgot, inkább csak úgy eszembe jutott. Budapesten, az Attila úton, az egykori kedvenc, akkorra már gyalázatosan átalakított vendéglőmben kvaterkáztunk vacsora után, és ott volt Andi is Dórikával, meg egy jó kis társaság, nyájas, noha részben ismeretlen emberek, köztük egy ezüstre festett hajú, szép fiatal lány, akiről csak annyit tudtam, valahol láttam már, de hogy hol? – fogalmam nem volt. Bandit, a kiváló építő- és életművészt viszont már régóta ismertem minden valódi és álkomolyságával, meg azzal együtt, hogy a kettő könnyen felcserélődik, és a mimikában nem érhető tetten: Bandi a rezzenéstelen arccal neveltető profik táborába tartozott. Ilyen volt, ezt a stílust kedvelte, lett légyen szó akár komoly építészetről. Tudom, mert baráti alapon, de azért szépen és gyorsan ő készítette el az erdőszéli házunk tervrajzát, majd az egész építkezés során végig mellettünk állt a jobbnál jobb tanácsaival. Ezek közül talán a legemlékezetesebb a tűzvész elleni; mint mindig, amikor kétely merült fel a hogyan tovább kérdésében, most is hozzá fordultam:

– Mondd csak, Bandikám, érdemes a gerendákat lekenni tűzálló kenceficével?

– Érdemes! – válaszolta Bandi mélabúsan, csöndesen. – Egy tető átlag húsz perc alatt ég le, impregnálóval eltart fél óráig is.

Ott, a vendéglőben viszont hiába vártam, hogy komolyságát viccel üsse el, komolyan, vicc nélkül hitetlenkedett.

– Ugyan már! – intett le. – Hogy tudna írni ez az apróság? Az én lányaim is zseniálisak, hogy a fiaimról ne is beszéljünk – itt azért megcsillant némi humor a tamáskodásban –, de ilyen korokban örültem, ha megfogták a ceruzát és firkáltak valamit a papírra!

Meglepődtem, nem ezt vártam Banditól. Bár mindig igyekeztem ellenállni a kísértésnek, hogy különb mutatóványok híján a lányaimat produkáltassam, ezúttal a tettek mezejére léptem. Egy perc, és Dórika ott ült az ölemben, és egy szalvétára írta, amit a fülébe suttogtam: „bé, u, em, bé, i”, BUMBI csupa nagybetűvel a derék házörző érdemei szerint. Az az igazság, hogy fehér arcú, szürke kutyánk nevének szalvétára bővülésével meg is állt a tudományunk, több szót nem tudtunk volna leírni, de érdektelenségre így se panaszkodhattunk. Amikor felnéztem a papírról, láthattam, hogy ránk szegeződik valamennyi szempár, beleértve az ezüsthajú lányét. Nagy csend állt be, angyal suhant el felettünk, és még el sem repült egészen, amikor a lány felállt a hosszú asztal túlsó feléről, odajött hozzánk, és még egyszer bemutatkozott:

– ...Mariann vagyok, a Duna tévénél dolgozom, van egy babaműsorom, és ha nincs ellenetekre, a következő műsort nektek meg Dórikának szentelném.

Én ökör! Naná, hogy onnan, a képernyőről ismertem Mariannt – híreket is olvasott azokban az időkben –, csak a képet meg a „valódit” (az „igazit”?) nem voltam képes összerakni, és akkor tessék, tévészereplést kap az egész család; lebógtam, mégse kellett szégyenkezni Mariann simogató szavai nyomán.

A forgatás a vendéglői estére hasonlított, nem volt benne semmi görcs, semmi megrendezettség. Andi kitett magáért: sütött-főzött egész délután, friss és jó ételekkel traktálhattuk a látogatókat. A mi kis házunkban készült el a félórás epizód, de egész délután ott maradt a stáb, folyt a bor, spriccelt rá a szóda, és mégis „dolgoztunk”, azaz részben „a munkahelyi italozás tényállása forgott fenn”, de Mariann mosolyogva engedélyezte, nem kellett rejtegetnünk a poharainkat felvétel közben sem. Dórika hozta a formáját, ismét készségesen és igazi rutinnal írta le Bumbi kutya nevét, kár, hogy magát Bumbit nem mutattuk meg a műholdas tévén több kontinens magyarságának.

Az adás különösebb felindulás nélkül zajlott le, tudomásom szerint senki nem vette személyes sértésnek; elég baj, hogy a kicsi főszereplőt mégis megríkatta az események szerencsétlen összejátszása. A sugárzás idején Andi idegenvezetői foglalkozását gyakorolta, görögökkel utazott a Dunakanyarban, Dórika meg Budapesten, a nagyanyjánál vendégeskedett, és akkor egyszer csak mit látnak szemei? – a mamit meg saját magát, meg a házunkat belülről, és persze az ismerős, de már elmúlt történéseket. Mit tudott, mit nem film és valóság összefüggéseiről, ma már kideríthetetlen, de tény, hogy még a tévé mögé is bemászott a sarokba, úgy kereste a mamit, és könnyek között szólongatta, hívta, mert a „csak a mamival” korszak kellős közepén jártunk, és Dórikánk nagyon nem értette, mi ez az egész csalafintaság.

Már egy kicsit nagyobbacska lett, amikor esténként kiültünk a ház elé a teraszra, és beszélgettünk, nem teljesen felnőtt módra, de teljességgel komolyan. Akkor tavasszal ültettem a szőlőt a terasznál a majdani lugasnak, még szabad volt felettünk az ég, jól megfigyelhettük hát a repülők mozgását, a fenti légifolyosóban tovaszálló, csillagközi járműveknek tűnő, fényes, esti gépeket.

– Látod azokat a világító köröcskéket, Dórika? Képzeld el, azok kerek ablakok, emberek ülnek mögöttük, és vacsoráznak éppen. Nemsokára leszáll a gépük, összeszedelődzködnék, aztán mehetnek ágyat, szobát keresni. Mi bezzeg csak belépünk az ajtón, és máris hazaérkeztünk, ehetünk, ihatunk és alhatunk kedvünkre, és még mesét is mond a mamika, ha jók vagyunk és megérdemeljük – így biztattam, nevelgettem Dórikát, de kissé talán önmagamát is, mert hiába volt szép és jó minden és mindenki szűkebb környezetemben, két helyen kellett volna lennem egyszerre: ott, ahol éppen voltunk, de fönnt, a száguldó „fénycsövekben” is, a kaland bizonytalanságában, ég és föld között, úgy, mint valamikor régen, amikor még minden megtörténhetett.

Aztán mi is utaztunk, bár egyelőre csupán a képzelet szárnyán, a világatlasz segítségével. Dórika nagyon szerette a térképet, és örültem, hogy szereti, ahogy én is annak idején, és valójában még mindig, immár hívószavakként tekintve az egyes ország- és városnevekre. Ide-oda lapozgattunk a könyvben és az emlékeimben, és Dórika érdeklődve, de mindenképp türelmesen hallgatott, hallgatta, hol, merrefelé jártam, mit láttam és láthattam volna, és hova kellene együtt el-

---

---

mennünk, ha annak is eljön majd az ideje. Boldogan csapongtunk tér és idő korlátai fölött, mígnem visszautaztunk a földtörténeti őskorba, és mi is leolvastuk a kontinensek Alfred Wegener által megfejtett üzenetét a kiterített földgömből.

– Nézd csak, Dórika! – hívtam fel a figyelmét a globális szabályosságra. – Ha hozzáadjuk Európához meg Afrikához Észak- és Dél-Amerikát, meg Ausztráliát, tökéletesen összeillenek, ami egyáltalán nem véletlen, mert együtt is voltak sok millió éven át, és jegyezd meg jól, kislányom, hogy így utólag Pangeának nevezzük az azóta szétcsúszott, óriási földet.

Dórika nézte, nézte a lelapított hemiszférákat meg az óceánok uralkodó kékségét, majd nekem szegezte a kérdést:

– Hát az ősi tengert hogy hívják, tudod-e, papa?

Nem tudtam, de akkor eszembe jutott.

– Hogy máshogy, mint Panthalasszának, Dórika! – és meg kell vallanom, azóta se sikerült kiderítenem, létezik-e ilyen név „hivatalosan”.

Aztán már ő mondta a meséket, és én hallgathattam. Rövid, derűs történeteket rögtönzött Murmucról, Bumbiról meg a mamiról; könnyed meséi a színes-levegős rajzaihoz hasonlítottak, és milyen jó, hogy ugyanaz volt a végső tanulságuk is: Dórikánk aranyos és kedves kicsi teremtés, szeret minden élőlényt, és ő maga is méltó minden tiszta szívű ember és állat óvó szeretetére.

Így éldegéltünk, pergettük a napokat, mígnem az jutott eszembe, hogy el kellene költözni, tovább, messzebb, ki onnan, ahol éltünk, a Budapest köré záródó lakógyűrűből. És most mondhatnám, hogy a döntésre jó okaim voltak, de nem mondom, mert a jó okok általában rosszak, annyival később pedig már minek őket fölemlgetni; egyetlenegy megjegyzés mégis engedtessek meg az „agglomeráció”-nak titulált övezetekről. Sok a rákfenéjük kétségtelenül, de az első számú talán mégis az, hogy a városi és a falusi lét előnyeit kiiktatva képesek falu és város hátrányait egyesíteni. A nemszeretem főutcánk például forgalmas volt és életveszélyes, mint egy nagyvárosi utca, de a hiányzó vidéki idillt, kispadot és kiskertet nem pótolta kultúra és civilizáció, rongyos, ócska kocsmák szegélyezték, a „Nájlón” és a „Négycsöcsű”, a könyvesboltnak címzett sötét odú pedig maga volt a szellem megcsúfolása.

Tehát: tovább, tovább, tovább, mindenképpen menni akartam! Andi meg: nem és nem és nem, mindenképpen maradni akart. Ez volt köztünk az első komolyabb nézeteltérés. Dórika persze a mamival fűjt egy követ, Lizike meg még túl kicsi volt az állásfoglaláshoz, úgyhogy el kellett fogadnom a többség akaratát – legalábbis átmenetileg.

A megoldást az hozta, hogy kaptam egy kis pénzt, és ekkor már Andi se tiltotta a telekvásárlást. Így szereztünk kertet a Királyvárosban közlőről meg nem határozott céllal; arról még mindig nem lehetett beszélni, hogy odaköltözzünk. Tény viszont, hogy lett egy gyönyörű szép kertünk száz méterre Babits Mihály házatól. A dombra kúszott fel, keskeny volt és hosszú, de mit számítottak a méretek? „Kertem az egész táj, hol óriás csiga kétszarvú dómjával e bölcs bazilika” – mint a költő egykor, mi is pontosan ilyen látványban gyönyörködhattunk. És a Pilistől sem kellett megválnunk, visszakerültünk a kerek erdő szélére, most is ott voltunk, csak a túlsó oldalon. Nagyon kedves emlékem egy őzike; még a munkálatok meg-

---

kezdése előtt, tavasszal látogatott el hozzánk, és hosszasan időzött, bóklászott a felső cseresznyefánál, és bár felvettük a szemkontaktust is, bátran maradt még, ijedezés nélkül nézett vissza ránk, majd mintegy elkészönve-bólintva ismét legelni kezdett. Jó lesz itt nekünk is, ha neki ilyen jó! – nem lehetett másra gondolni. A jövőt illetően valamiféle egyszerű deszkaépítményt terveztem, könnyű, de azért szép nyári lakot, házikót, fehérén tündöklő falakkal és sok rózsával a panoráma-terasz szélén, és a visszafogottság jó módszernek bizonyult. Andi széles mosollyal engedélyezte a biztonság kedvéért Dóra által elkészített látványterveket.

Aztán találtam egy Jánoskát, és nekiálltunk ásni. Néhány hét múlva éppen komoly földmunkában voltunk, amikor egy fénylő délelőtt Andi megjelent a kicsikkel, körülnézett, majd csöppet se szomorúan így sóhajtott fel:

– Na jó, költözzünk ide! – ez a mondat határozta meg számunkra a következő 15 évet. Elegáns, fehér téglaházat építettünk a későbbiekben.

A másik nagy mondat azokból az időkből nem mélyenszántó, de annál kedvesebb; Dóra csodálkozása fejeződik ki benne az események számára talán még nehezen követhető forgatagában. A mondat a Pilis kellős közepén, a költözökösünk napján hangzott el, amikor a saját autónkkal utolértük a baráti áron dolgozó, barátnak tekinthető fuvarosunk teherautóját.

– Ott vannak a bútoraink!

Aztán lepakoltunk, felcipekedtünk, és az ingóságok megszűntek „inogni” – legalábbis az illúziók szintjén. Csak a föld mozgott még mindig, akkor már egyedül mozgattam, talicskáztam lefelé. A házunk mögött bontottam a domboldalt öt méter szélességben az északi fallal párhuzamosan. Több száz köbmétert kellett kicsákányoznom, de sebaj, az önként és persze a családért vállalt munka valóságos terápia volt idilli jelenetekkel: időnként Dóra, sőt a gyorsan ügyesedő Lizike is bekapcsolódott. Hol az egyik, hol a másik jött „látogatóba”, a talicskába csücsültek, aztán hajts! – futhattam velük a ház körül, mint valami boldog, becézgetett versenylo; bár kockacukrot nem kaptam, így is jó volt értük izzadni. Majd elkészült a vízszintes plató, az agyagos talaj által körbeölelt belső tér a ház mögött, teljes ellentéte a túloldali teraszról kitaruló látvány lélegzetelállító távlatainak. Bár fedetlen, de teljes védettséget biztosító, sík területet nyertünk, újabb házhelyet, ahol – akárcsak benn – szintén négy fal között lehettünk, és mégis szabadban és szabadon, kilátással fölfelé a felhők és csillagok és a jól ismert repülők birodalmára. Még mindig ott húzódott fölöttünk a légifolyosó, és még mindig jó témául szolgált az esti beszélgetések indításához. Azzal a kis különbséggel, hogy most már néha Dóra kezdeményezett.

– Papa, beszéljessünk! – kiáltott fel esténként vacsora után, és már mentünk is hátra, hogy kényelmes nyugágyainkról, az otthon nyugalmából figyeljük a fenti hon- és nyugtalanságot.

– Ugye milyen jó nekünk itt, Dóra? – kérdeztem a kislánytól ugyanúgy, mint régen, de most már sokkal komolyabban gondoltam, hogy igenlő a válasz, és ennél szebb, otthonosabb helyet keresve se találhatnánk Magyarországon. Annyi építkezés, várakozás, földmunka után végre valóban kertünk lett a táj, és ezen belül még egy erdőcske hivatali, papírforma szerint is: még jóformán meg se melegedtünk az ősi városban, amikor ismét hozzánk szegődött a szerencse, és vehettünk egy mézelő akácot nem is pénzért, inkább üveggyöngyökért egy forrásnál, egészen közel a Pilis rengetegéhez. Annak köszönhető, hogy a későbbi

---

---

nagy futásaink végén visszafelé kétszer mondhattam el a magam és Murmuc kutyája nevében: hazaérkeztünk, és hazudnék, ha azt állítanám, hogy a földhivatali tény nem járult hozzá a hamis illúzió megerősödéséhez: itt mi teljes biztonságban vagyunk, és nincs az a sorscsapás, amely minket innen élve elkergethetne.

Bár jogilag beépítetlen telek birtokába jutottunk, állt rajta egy „berendezett” bódé, a derék elődök nyaralóról szőtt álmainak nyilvánvaló kudarca. Később örömtüzet raktam belőle, de a vásárlást követő ősszel, novemberben még állt, akkor is, amikor Dórika először látta a kíséretünkben.

A délután közepén tartottunk, de az évszaknak megfelelően már sötétedni kezdett, sűrű homály ülte meg a tájat, és a lecsapódott köd reménytelenül csöpögött a szürke bádogtetőről. A tákolmány ajtajában álltunk, előttünk a két berendezési tárgy, egy felnőtt meg egy gyerekágy, és rendkívül abszurdnak tűnt, hogy a bennük foglalt szándék akár azonnal átváltható volna a kalandok aprópénzére; de vajon hogy látja ezt Dórika? – mindjárt megkérdeztem tőle.

– Dórika, aludnál-e itt, ezen a kicsike ágyon, ha hoznánk takarót és párnát meg plüssállatokat?

Dórika kapásból válaszolt, de mégis megfontoltan, nagyon komolyan:

– Aludnék, de CSAK A MAMIVAL! – és a hideg, nyirkos homályban mindent elmondott a szükséges és elégséges feltételekről, esetleg még többet is, mint bővebben kifejtve a következő nyáron, amikor ott ültünk a teraszon idilli körülmények között Ilikéékkel.

Nagyon meglódult az idő ezután. Gyorsan váltották egymást az évszakok, nyarak és telek, és a nagy válasz után a korszak nagy kérdését is Dórika fogalmazta meg: „Papa, hova mennek a hóemberek?” – kérdezte egy egészséges téli napon rózsás, vidám, de azért töprengő arccal, és ahogy a bódénál a kérdésnek, most a válasznak nem volt jelentősége.

A „csak a mamival” korszakot a „csak a komputerrel” követte, még mindig a mami csendes szervezésében. Minden különösebb bejelentés, csinnadratta nélkül egy délután ott állt a gép a Dórikára méretezett asztalkán, és ő odaült, és máris felszárnyalt az úgynevezett virtuális térben. Mintha eleve tudta volna, amit tudni kell, villámsebessen és támogatás nélkül, magától tanult meg mindent, a tízujjas írást is; elbűvölve figyeltem, hogy szinte kimarkolja a betűket a semmiből, és már holnap elmehetne felnőtt irodistának. Nemhogy tanítani, már követni se tudtam.

Majd lépdelt fölfelé a lépcsőn, és a kortefánál fején át se bucskázva az aranyos kisiskolás hirtelen tipp-topp hölgyecskévé változott, titokzatos, szinte ismeretlen látogatóvá. És mégis ezután történt, hogy megfogta a kezemet az utcán, pedig nem is vártam már, és kézen fogva mentünk egészen a sarokig, majd szétváltak útjaink, és tenyerének melegét a tenyeremben hagyva elsietett zeneórára.

Fejlődtünk, nőttünk, kiteljesedtünk. A lányok már mindhárman iskolába kerültek, és példásan haladtak előre, vagy éppenséggel hátra; a kisiskolás Lizike alkalomadtán, nagyobb ünnepeken fuvalázó vendégművészként járt vissza az egykori óvodájába...

Folytatódott az építkezés is. A ház alatt egy fényben úszó műterem ugrott ki a földből, a ház mögött meg szauna és medence rézptyikéért, gyorsan. Építet-

---

---

tem még egy harmadik (negyedik?) házat is a „Visegrádu reá meneh hodu utu reá” és minden eshetőségre.

Aztán valami nagy mozdulatlanság következett, az elkészült mű, sőt művek dermedtsége, csöndje. Amit kellett, megtettük, a többi meg mehetett a magánügyek sima süllyesztőjébe, „hát a nagy-nagy álmok hova lettek, barátom?” – nem érkezett ilyen kérdés, reklamáció.

Én se reklamálhattam: szép házam volt, sőt több is, szép feleségem, lányaim és kertjeim, és minden az én akaratomat tükrözte a növények elhelyezkedéséig, még a kutyaól is olyan volt, amilyennek elterveztem egykor: tündöklő és elegáns, fehérre mázolt „white house” profi szerkezeti megoldásokkal. Mint valaha Ferenc József, én is elmondhattam hát, „minden nagyon szép, minden nagyon jó” – és nekem se hiányzott semmiféle világháború. Amire azért én is számítottam titokban, valami rettenetes égszakadás-földindulásra, tudtam, hogy túl jó sorunk van, és ahogy Sarajevót ismét szétlőtték, velünk is megtörténhet bármi jevő és jövő fekete végzetének pokoli nyomdokvizében. Azt hittem, hogy fentről fog jönni, az égből, vagy a ház mögül, leszakad a hegyoldal, vagy berobban a berlini járat a panorámaablakon, lesz valami, ami nincs és nem is lehetne, de közeledik már, és képtelenség volna feltartóztatni. Csak annyit tehettem, hogy költöttem egy morbid csasztuskát a lehetőség elviccelésére: „Ágyba jön a kávé, behozza a sztyuárdesz, a sztyuárdeszt meg behozza a repülő, végül minden romhalmazzá lesz.”

Vagy mégsem? 2009. augusztus közepén fenn a bungiban ásók és lapátok között megelevenedett Pista bácsi gyalultatlan falra akasztott arcképe, és arra ösztönzött, hogy tollat ragadjak és megírjam a Pista bácsi képét megfestő, piás Tintoretto történetét, meg még sok minden egyebet, azaz hosszú szünet után folytassam az építkezések által megszakított érdemleges munkát, a szóépítkezést, és éppen abból merítsek, amiből ő maga nem meríthetett, szegény Tintoretto zseniális gyengeségéből.

Gyönyörű időszak kezdődött, lebegősen könnyű, görcsöktől mentes, önmagában hasznos; és mindent megírtam Tintorettóról, és beszéltettem is, aztán mások jelentkeztek szólásra, majd ezeket is továbbiak követték, őket meg régi tájak, arcok, ízek, helyzetek, aztán utaztam, magasán repültem, és lenn a mélyben megpillantottam a gyermekkoromat. És akkor már nem volt menekvés, egyszer csak rá kellett ébrednem, hogy a rövidnek szánt történet nem hajlandó befejeződni, akarja, hogy folytassam, ne adjam alább életem könyvének megírásánál.

A könyv az pedig könyv, nem újságcikk, elbeszélés, sztori, vőfélyvers vagy reklámrím, a könyvnek súlya van és címlapja, elő- és utószót illeszthetnek hozzá hírességek, nagyságok, de maga a szerző sincsen megkötvé – és kezembem máris meglendült a toll. A hirtelen feltáruult új távlatok az alábbi ajánlás írására készítettek: „Családom, népem, a világ, és különös tekintettel Miklós Mester becses figyelmébe ajánlom.” Így, ebben a sorrendben haladtam előre; Miklós Mester a kőművesem, egyszersmind a figyelmes olvasóm volt, és említését jó ómennek tekintettem tudván tudva, hogy azt azért nem minden betűvető mondhatja el magáról, hogy nehéz köveket cipelő, építőipari dolgozókat sikerült az olvasói táborába csalogatnia. Azt hittem, nagyon sokakhoz szólok,

---

beszélek, a családomhoz is, és ha átmenetileg a szobámban töltöm is a napjaimat, ők állnak a megszólítottak élén, és utólag majd mindent meg fognak érteni; ezért a tévedésemért is nagyon súlyos árat kellett fizetnem.

II.

2010 elején röppent fel a szó: Eyjafjallajökull vagy valami hasonló, ki így, ki úgy ejtette, de mit számított, egy volt a sok egyéb név és ilyen-olyan történés között a hírek áradatában. Ma már gonosz, sötét átoknak hallom, jégföld tüzes poklot idéző feljajdulásának, de akkoriban nemigen foglalkoztatott. Kitört egy vulkán Izlandon, na és, nekünk ugyan semmi közünk hozzá!

Az se hozott ki a sodromból, hogy a légkörbe került vulkáni hamu indokával néhány nap múlva repülési tilalmat rendeltek el az illetékesek Európa légterében; amúgy se értünk már rá esténként repülőket nézni, a lányoknak tanulniuk kellett villanyoltásig, és tanultak is színjeles eredményekkel.

Majd szítálni kezdett az eső, de ez se zavart senkit; közeledett a tavaszi kibontakozás, és ez jó években sok csapadékot jelent Magyarországon. És szítált és szítált és szítált, de az élet ment tovább, és senki nem kötötte össze a kettőt, a vulkánkitörést és a szünni nem akaró szítálást, távoli tüzet és közeli vizet, és ha lassan szóba is jött a felragyogni nem képes tavaszban a „nukleáris tél” szelídebb, sugárzásmentes, de azért éppen eléggé katasztrofális lehetősége, csak bizonytalan célzások hangzottak el, a szakértőknek nyilvánított személyek mintha összebeszéltek volna, jobbára beérték annyival, hogy magát a jelenséget, a baljós fogalmat és a fogalom kiterjesztésének indokait magyarázgassák. Vagyis azt, hogy a számítógépen modellezett atomháború utáni idők özönvize, sötétsége és hidege természetes úton is a világra szakadhat, például éppen vulkánkitörések által. Léven mindkét esetben ugyanaz a mérvadó: a lehűlt párát magához vonzó, csepp- és esőképző por jelenléte, nagy mennyisége, nem pedig az, hogy bomba vagy vulkán okozta-e a légkör felső rétegeibe került részecskék feldúsulását.

Érdeklődve hallgattam ezeket a mindenképpen figyelemre méltó fejtegetéseket, de meglehetősen távolságtartással is abban a szilárd meggyőződésben, hogy minket ez az egész nem érinthet közelről, mi fent vagyunk a hegyoldalon, így biztonságban is. Látnivaló volt, nézni meg kész öröm, hogy nincs az az eső, amely le ne folyna, csörgedezne az utcácskánk csinos kőburkolatán, a másik nagy víz, a Duna pedig olyan távol van és annyival lejjebb, hogy onnan aztán végképp nem fenyeget bennünket semmiféle áradás.

Így jött el május, a különleges ünnep, Lizike bér mállkozása. A szertartás után a szítáló esőben egyenesen hazamentünk folytatni az ünnepet. Minden és mindenki együtt volt aznap, a nővérem és a régi, faragott asztal a gyerekkorunkból, a Kumkapi szőnyeg a falon, az unokaöcsém meg a lányok, Réka, Andi meg a sógorom, és milyen kár, hogy ma már csalhatatlanul az „eső”, az „elmosta”, az „utoljára” és a „soha többé” szavak jutnak eszembe arról az izgalomtól mentes, csendes délutánról, estéről.

Hétfőn hajnalban Andi meg Nórika együtt indult Budapestre „dolgozni”; alig öt-hat évesen Nórika is „csak a mamival”, csak a mami közelében szeretett

---

sertepertélni, ha pedig úgy hozta a sors, zokszó nélkül vállalta a hajnali kelések megpróbáltatásait.

A következő jelenet: a kapuból nézem, amint Dórika és Lizike színes ernyők takarásában lefelé ballag a lépcsőn, az iskola az iskola, oda esőben is menni kell, és bárhogya sajnálom őket, nem mutathatom. És az eső szítál és szítál és szítál, és nincs lebegő aranyhíd a Dunán, csak nehéz bádogszürkesség. Az ablaknál állok, a kertet figyelem, és hiába vagyok húsz év késésben, húz vissza az ágy, és már éppen indulnék fölfelé, amikor észreveszek valami rejtélyes, ufószerű tárcsát. A műteremnél fekszik a murvaszegélyen, kereken, feketén és mozdulatlanul, és fogalmam sincs, mi lehet, de az biztos, hogy mindjárt eltávolítom; szép és ápolt a kertünk, nem tűrhetek benne semmiféle rendetlenséget. Mennék, szökkennék lefelé, de mindjárt az ajtóban fölfedezek valamit: jobbra, az úgyszintén murvás teraszon a föld furcsán meggyűrődött, fölrepedezett, hosszú, de nem túl széles, kétujjnyi hasadékok keletkeztek rajta. Hogyan, miképpen? – némi tanakodás után a változást a talicskával odahordott töltéstalaj számlájára írom, nem nyugtalanít különösképpen. És ott van, ami nincs, a cipőm orránál, és a jövővel együtt éppen elsüllyedni készül. Közről látom, hogy a tárgynak nézett feketeség valójában lavórnyi mélyedés, apró, függőleges falú kráter, és most is hat valami telepátia, beszél a hegy hozzám, és tisztán értem, és elfog a rémület; csúszik az egész hegyoldal, és ennek a jele a süppedés és a terasz fodrozódása!

Mit lehet ilyenkor csinálni? Lézengeni, semmi mást, lézengtem minden erőm bevetésével. Bementem, kijöttem, vizsgáloztam a ház mögött (és szerencsére legalább ott nem találtam elváltozásokat), kinéztem a panorámaablakon, búcsúztam és reménykedtem egyszerre: hátha tévedek, képzelődöm, hátha nincs is semmi baj, csak rémképeket látok, eltűlt azok káprázatait.

Szürkület táján már nem volt ok reménykedésre: a rossz jelek nagyon megsokasodtak. A lejtős felszín számos további helyen is behasadozott, elvesztette szilárd állagát, amorf, tésztaszerű lett, és a sövény, a bokrok, sőt a fák is megkezdtek szörnyűséges vándorlásukat. A terasznál vagy fél métert süllyedt a partoldal, és magával vitte az akkori kedvencemet, egy nemrég ültetett, gyönyörű fügefát, a fával együtt pedig azt a fixa ideát, hogy legalább itt, körülöttem minden, sőt mindenki a jelenlététől éppenséggel a létéig az én akaratom kivetülése. Most meg kellett tapasztalnom a Machbeth-szindróma sokkal nagyobb erejét: nemhogy a jelkép-erdőt, már a kedvenc fácskámat se tudtam feltartóztatni.

A család jótékony sötétben érkezett haza, bár a haza szót akár idézőjelbe tehetném: van értelme hazáról beszélni, amikor szó szerint csúszik ki a talaj a lábunk alól? Visszafogottan, a pánikkeltést kerülve számoltam be a fejleményekről, és Andi is tisztos önuralommal, összeszedetten hallgatott, már csak a lányok miatt is ajánlatosabbnak látszott leplezni a valódi érzelmeinket. Ők azzal könnyítették meg a dolgot, hogy alig figyeltek ránk, pontosabban rám, a tompítottan se szívderítő mondataimra. Nórika a „csak mamival” elvhez igazodott a földcsuszamlás kérdésében is. Hatalmas, égboltkék szeméből legyőzhetetlen nyugalom és derű sugárzott, ott volt a mami a közelben és kész, bagatell problémák nem foglalkoztatták.

*

A reggeli homályban a pusztulás jelei ijesztően felerősödve mutatkoztak meg. Csúszott, süllyedt, tajtékokat vetve hullámozott a föld, a fák ide-oda dőltek,

---

---

szétzilálódtak, a gyönyörű lucfenyő métereket siklott lefelé, teljességgel a romlás vette át az uralmat a kertben, és aznap délelőtt elmenekültünk. Esőben, szélben, hidegben, rossz gondolatok jeges szorításában. Noha nem váltunk földönfutóvá, sőt nagyobb, kényelmesebb, vadonatúj házba költöztünk – abba, amelyet Miklós mesterrel „raktunk össze” éppen a megelőző évben –, és messze se kellett mennünk, csak néhány kilométerrel odébb, a menekülő költözés életünk egyik legsötétebb eseménye volt, hiába következtek még sokkal sötétebbek később. „Dies irae”, a harag napja következett el, az első igazi megpróbáltatás, amióta Andival összekerültünk. Családunk létalapja rendült, csúszott meg az elmúlt néhány óra gyászos eredményeként, és tudni való volt, hogy ez még csak a kezdet, tovább dolgozik az embertelen gravitáció, és homokra építkeztem, és legfőbb ideje volna Pál apostolra odafigyelnem: „Mid van, amit nem kaptál? És ha kaptad, mit dicsekszel, mintha nem kaptad volna?” – nem volt kedvem dicsekedni, az biztos.

Kongó üresség, hideg, eső, az új ház nyirkos belvilága – ezek fogadtak legújabb környezetünkben. Nórikáé az érdem, hogy még azon a szomorú napon is, igaz, hogy csak a nap végén, de azért sikerült elmosolyodnunk. Pedig az a jelenet is úgy kezdődött, mint a megelőző többi, szomorúan, ráadásul sírással. Már öreg este volt, kinn tömör sötétség, lefekvéshez készültünk, és akkor Nórika teli tüdőből elkezdett bömbölni, úgy követelte, ami jár neki, a régi ágyikóját, a régi esték biztonságát, békéjét.

– Haza akarok menni! Le akarok feküdni!

Andi ekkor átkarolta, megölelgette, majd egy kissé eltolta magától, a szemébe nézett, és nagyon nagy szeretettel megszólalt:

– Most már ez az otthonunk, Nórika, és aludni is itt fogunk, nézd csak, ezen az ágyon!

Nem kellett többet magyaráznia. Nórika egyből mindent megértett és elfogadott, mert ha egyszer a mami azt mondta, hogy ott az otthon, hát ott kellett lennie; még néhány perc, és édesdeden aludta az igazak álmát, és akkor összemosolyogtunk, és egy kicsit megkönnyebbülve mindannyian követtük a példát.

A reggel viszont ismét könnyörtelen volt, ismét szürke, esős, nagyon nyomasztó. Átok, ejjajfa! Vajon megvan még a ház? Megvolt, Andi tanúsította. Az elkövetkező egy, másfél hétben ő járt vissza az elhagyatott helyre, ő követte a földmozgást, a tektonikus (tektonasz = kőműves, építő!!!) eseményeket, hatásszünetet.

Bár az első napokban egy lyukas garast se adtam volna érte, idővel mindinkább úgy tűnt, mégis megmarad a ház, és történjék akármi a műteremmel meg a kerttel, ő maga nem csúszik le, nem válik záros határidőn belül az enyészet martalékává. Andi híradásai így mind csodásabban hangzottak, aztán elállt, szünetet tartott a végzetes eső is, és már gyűjtöttem annyi erőt, hogy vele tartsak, elkísérjem az egyik, tűrhetőnek ígérkező délelőtt.

Letaglózó kép fogadott a régi harmónia helyszínén, mozdulatlan filmkocka a földtörténeti katasztrófa-filmből, nem várt, de várható, szükségszerű folytatásokkal. Kedvenc nyírünk vagy öt métert szánkázott lefelé, majd eldőlt, megadta magát, és a földön feküdt a nagy gonddal nevelgetett diófácska is; a tuják mint ha összevesztek volna, eltávolodtak egymástól, és a város felőli oldalon húzódó sövény is szétesett, megritkult, szétzilálódt. A legkülönösebb változáson a sövény elé húzott kerítés ment át, az egykori fémháló sima drótkötélfonadékká összeugorva futott a régi nyomvonal fölött, és minden beszédnél hatásosabban

---

érzékelte a földmozgások erejét. A terasznál már nem volt partoldal, sőt valójában terasz sem, csak egy ijesztő kiszögellés, féloldalas, bármikor leomlani kész szakadék, az „előrajzolt” rémálom beteljesülése; a hosszú, nézni is rossz löszfal pontosan ott húzódott, ahol megjelent az első, mélyebb barázda a bér-málás másnapján a teraszon. A szakadék így teljes kibontakozásában a ház sarkától harminc centire kezdődött, három méter mély volt, és rézsút nekiment a még mindig hűséges, gyökereivel rendületlenül kapaszkodó szilvafának (lehet, hogy az a szilvafa tartotta az egész házat?), ott elfordult, és a régi terasz szegélyénél a házfallal párhuzamosan ment tovább az úgyszintén süllyedező, rogyadozó lépcsőig, majd ott ismét elfordulva a telek közepén futott le a cseresznyefához. És ott magasodott, szinte lebegett a házunk a sárfal tetején az általános romlástól lépésekre, centikre, de nem mozdult, és az a mozdulatlan-ság maga volt a csoda, és tündöklő bizonyíték a felsőbb erők jelenlétére.

De vajon meddig? Ha a műterem állapotából indultam ki, csak annyit mondhattam, ez a domboldal nem tűr a hátán semmiféle építményt; a műterem menthetetlen volt. Szabályosan kiment, kifolyt alóla a föld, a csupa üveg homlokzatú, lapos tetős kerti lak hat-hét méter megtétele után félig a levegőben lógott, majd elrepedt, kissé lekonyult, de még mindig nem tört ketté, és azt az elhúzódo agóniát már tényleg nem lehetett túrni; kullogtam a kölcsönzőbe légkalapácsért.

És annyi építkezés után most a bontásba kellett beletanulnom. A siker bizonyítéka egy szép nagy halom betonkocka lett, és máris folytatni tudtam az egyértelmű építómunkát, a kert közepén végigfutó, mély szakadékot támasztottam meg a garantáltan vasmentesített, természetes anyagnak tekinthető törmelékkel, majd miután földet hordtam rá (föld aztán volt bőven), a két, egymástól elvágott terület összeköttetését is megteremtettem.

A felső, nagy ház, a fehér káprázat, az egykori otthonunk mindeközben továbbra se mozdult, és ha ez általában nem is sok egy háztól, a miénktől egyelőre nem várhattunk többet, ennek kellett örülnünk.

Ezután a kerti romok, kidőlt és dőlő fák, szétzilált bokrok, az egész csatakos sűrűség eltakarítása következhetett. Csupasz, de ihlető űr, üres tér keletkezett a régi kert helyén, ha hátat fordítottunk a háznak, már az újrakezdésre lehetett gondolni, nem a katasztrófára. De csak akkor: azt, hogy a házat is megmenthetnénk, el se tudtam képzelni.

Andi vette kezébe az ügyeket, bár megfelelő távlatból szemlélve a múltat, valójában már ott is voltak ezúttal az ő megérzéseinek, jövőlátó képességének köszönhetően.

2009 őszén még senkit nem foglalkoztatott az izlandi átok, de katasztrófaért már akkor sem kellett a szomszédba menni, javában tombolt a világgazdasági válság, és minket kétszeresen sújtott: a csőd szélére taszított Görögországból nem jöttek többé turisták, nem volt szükség Andi idegenvezetői tudományára, és a terveinkkel ellentétben az utoljára épített házunkat se lehetett már eladni, mély kátyúba süllyedt az ingatlanok adásvétele. Először fogatkozott meg a költőpénz, amióta összekerültünk, és nem tudtam okosabbat kitalálni, mint javaink veszélyes kockáztatását. Nem kevés vívódás után ezért azzal álltam elő Andinál, hogy mondjuk le a biztosításainkat, mert így szép összegek maradnak

---

a zsebünkben. Andi nemigen mondott se át, se bét, de hallgatását beleegyezésnek vettem, és nem firtattam a dolgot a későbbiekben. Még szerencse, mert mint kiderült, és első és egyetlen reménysugárként világított a legsötétebb időkben a menekülés után, nemhogy nem mondta le a biztosításokat, de újabbat is kötött a műteremre még az előző ősszel, mintha előre tudott volna mindent, és ez azért eléggé félelmetes utólagos okosságom tükrében.

Aztán fölment Dobogókőre, megkereste Gyuri barátomat, az építésmérnök hegyi remetét, összebeszéltek, és Gyurinak meg a sérült egójának se kellett több, szíves örömet, és nem is olyan kicsit kajánul vállalta a munkát. Én is vállaltam, hogy eltűröm ezt a kárörömmel határos kajánságot, a felbukkanását, egyáltalán a jelenlétét a talán mégis megvalósítható közös cél érdekében, közös érdekből.

És jött, szinte landolt, leereszkedett a tönkrenyűzött kertben, mint éles szemű, kopasz keselyű, és vele a kérdés és a felelet: Ugye megmondtam? De te csak mosolyogtál, és tessék, most bekövetkezett.

Tény, hogy megmondtam, és az is, hogy mosolyogtam csupán, a teljes felelősség rám hárítása mégis igaztalan volt, és egy okkal több, hogy szép emlékek tekintsem az évtizedes barátságunkat.

Pedig valamikor jó barátok voltunk kétségtelenül. Olvasta és kedvelte az írásaimat (akárcsak Miklós barátom később), még mielőtt találkoztunk volna a Matyi büfé oltalmazó tölgyei alatt, ezért egy húron pendültünk már a kezdet kezdetén. Én meg azt kedveltem, csodáltam benne, milyen merész, belevaló figura, nem adja fel egykönnyen, nem siránkozik. Pedig siránkozhatna: személyében az akkor még naiv legendáktól övezett új rendszer egyik különleges áldozatát ismerhettem meg. Akinek a naivitása lehet, hogy közös volt a többiekével, de talentumban mindig is messze az átlag fölött állt: a kilencvenes évek elején mindjárt, ahogy engedték, önálló irodát nyitott, dolgozott éjt nappallá téve, és sokáig nem is kellett csalatkoznia. Jöttek a megrendelések, a munka és a pénz, a mérnök úrnak felívult a csillaga, és hamarosan szép, saját tervezésű házba költözött a családra vágyó feleségével. Aztán megcsillant valami a nem is olyan nagyon távolban, az életre szóló, súlyos gazdagság lehetősége. És Gyuri nem rettent vissza a banki bizalmasok által bonyolított, nagy haszonnal kecsegtető építési vállalkozástól, bátran befektette az összes megtakarítását, sőt annál is többet, miután a pályáját egyengető jóakarók a bombabiztos tippet felül komoly hitelekhez is hozzásegítették némi diszkrét visszaosztás fejében...

Amikor találkoztunk, már mindenéből kiforgatták, az irodáját be kellett zárnia, a felesége elhagyta, a gyermekei nem születtek meg, csak egy tágas telek, egy sebtében felhúzott vityilló meg néhány befogadott eb maradt a tulajdonában, de sokáig annak a kevésnek, a sovány ebeknek a sorsa is feletébb bizonytalan volt; Andival ámulva-bámulva hallgattuk a se vége, se hossza történeteit az utóvédharcairól, meg arról, hogy a tudás mint hatalom sikerrel vehető be akár az utolsó pillanatban is. Ez a hatalom a jogszabályok, törvények alapos ismeretét jelentette, egy hosszú és erős magántanfolyamot, amelybe közvetlenül a kifosztása után vágott bele a mennyezetről lelógó, csupasz égő fényénél, hogy mentse, ami menthető, legalább a kunyhót és a telket, és megpróbáljon kimászni az adósságcsapdából is, ha lehet, és lehetett: a megismerkedésünk idején már két lábon járó törvénykönyv volt, és a legjobb úton haladt afelé, hogy hiteles bikkfanyelven elcsikorgott érvei előtt az illetékesek végképp

---

---

letegyék a fegyvert, töröljék a tartozásait, és ne keserítsék többé az életét az adósok börtönét pótolni hivatott jogi vegzatúrákkal.

Aztán ezt is megértük, minden követelést szétmagyarázott, és jó volt együtt örülni vele a sikereinek. Igaz, mondta, hogy támfalat kellene építeni, mert lecsúszhat a ház, és igaz, hogy csak mosolyogtam válaszul, de abban, hogy rövid hallgatás után máris témát váltottunk, azért közös a mulasztás, mert annyit legalább megkérdezhetett volna, hogy mit néző, nem vagyok én intéző, de nem kérdezett semmit, szóval és nem szóval, ő is helytelenül hallgatott, és szavak nélkül nem volt minek tetté válnia. A vízió hiányzott, a tervezés helyes kiindulópontja.

Teljesen tanácstalan voltam, miközben egy egyszerű ábra pillanatok alatt el tudott volna igazítani. A házunk hétvonalas képe lett volna rajta, a ház alatt a terasz újabb három vonalból, majd végül a lényeg, egy előre, a kapu felé lejtő téglatest négy függőleges oldallal: „Itt lesz a jól bevasalt betonfal!” – mutathatott volna rá az okos mérnök úr a téglatest alsó homlokzatára, és máris megértettem volna, hogy egy két méter magasságú védmű bőven elegendő a rézsútosan jóval fölé magasodó földtömeg megtartásához. A rajz és minden egyéb útmutatás híján viszont azt hittem, hogy az építendő tereptárgynak legalább a régi terasz síkjáig kellene felmagasodnia, így inkább egy völgyzárógátat, semmint kerti támfalat teremtettem csődöt mondott képzeletemben, és akkor már jobb volt nem csinálni semmit, nem gondolni rá.

A mérnök úr megjelenése után se láttam a kilábalás esélyét, őt magát, a tenyerbe mászó képét viszont annál inkább, és nem mondhatnám, hogy magamban nem küldtem el különböző helyekre. Ezt persze ő is kihallotta a hallgatásomból, és viszonzta a saját némaságával. Csak azért se beszélt velem, és csak azért se beszéltem vele, hagytam, hogy Andival egyezkedjen, tárgyaljon.

Jött-ment, méricskelt; a magam munkáját végezve a távolból figyeltem a fontoskodását. Kocsmából szerzett emberével mindjárt kettévágatta a műteremből megmenekült egyik gerendát, majd a két csonkot mérőrudként használta a további hókuszpókuszhoz. Tettek-vettek napokig, majd megérkezett Tibor, és Tiborral a jobb hangulat is, bár őt se én hívtam, őszintén örültem az érkezésének. Annak idején sokat dolgoztunk együtt, és mondhatom, hogy jó barátok lettünk; soha nem vitatkoztunk, nem sértettük meg egymást véletlenül sem. És Tibornak köszönhetem azt a pillanatot is, amikor először derengett föl a halvány remény, hogy talán mégse teljesen fölösleges Gyuri és a fűrészelő-elfűrészelt törzsvendég téblábolása. Tibor bezzeg nem téblábolt, inkább dolgozott szokásához híven erejének teljes bevetésével.

Fönről, a lépcsőnél keletkezett szakadék pereméről figyeltem, és jól ráláttam, mit végzett már el, és mi várható még. Egy háromméteres sávot alakított ki a szakadék teljes hosszúságában az egykori terasznál, egy vízszintes, megnyugtató, végre már szilárd alapnak tekinthető bevágást a kemény, kékesszürke márgába, és munkája önmagáért beszélt, mégpedig nagyon ékesszólóan; akkor kezdtem hinni, hogy arra a párkányra nem csupán némi vasbeton, de a meg- és fennmaradás tündérálma úgyszintén ráépíthető. És ráépült, elkészült a támfal.

A terasz helyreállításához még jó sok földet vissza kellett tölteni a támfal mögé, de az már az én feladatom, erősségem volt. Örömmel, boldogan, hálás szívvel talicskáztam ismét hónapokon át.

Megkerülhetetlen az anyagi háttér kérdése: mindent a biztosító fizetett. Pedig a kiküldött emberük eleinte pontosan úgy viselkedett, mint a közszájon forgó történetek hasonló figurái, amikor a cégen a sor, hogy pengessen. Fölfújta, megjátszotta magát, hivatali, mérnöki szakkifejezésekkel bombázott bennünket, megpróbált mindent ránk kenni, a mi bajunknak nyilvánítani a keletkezett iszapfolyamot. És hiába voltunk hárman, Andi, Gyuri meg én, és hiába bűjt Gyuri is bádögöltönybe, sokáig csak leforrázottan hallgattuk a szóáradatot, nem találtunk ellenérveket. Noha nagyon kilógott a lóláb, nagyon szembetűnt a lehengerlés szándéka („ezért fizetnek, végzem a dolgom a fejetekre, ne akadékoskodjatok”). Majd végre csend lett, és akkor bevillant egy vicces szóváltás a múlt messzeségéből, és hagytam érvényesülni a hitemet, hogy a történet betölti az űrt. A hívószó a cég olasz neve volt, egyben az anekdota csattanója is: „Allora faccia cantare i suoi generali!” – mondtam a képebe, és a gyengébbek kedvéért mindjárt le is fordítottam: „Akkor énekeltesse a tábornokait!” A poént eredetileg 200 évvel korábban az udvari főszoprán, egy olasz eunuch üzente meg II. Józsefnek, amikor a kalapos és kicsinyes Habsburg bátorkodott kifogásolni, hogy az önérzetes dalnok többet zsebel a kincstári javakból a vezérlő tábornokoknál, és ahogy a régmúltban, most is hatott az elhíresült válasz, különösen miután oktató bölcsészhangsúllyal hozzáfűztem a tanulságot is.

– Kééérem, uraim, egy hivatalos szerződés nem a tábornokok kórusa. Egyértelmű minden. Ház volt, ház nincs, de a papíron rajta van, mennyi a követelésünk totális katasztrófa esetén, fizessenek és kész, kár keresni az olcsó kifogásokat!

És magam is csodálkozva észleltem, hogy a mindaddig fölényes, silány komédiát játszó bürokrata szinte megrogygan, összemegy, gyorsan elpakol, és csak futtában szól vissza, hogy hamarosan értesítenek a kártérítés végösszegéről. A maximumot kaptuk meg, és ma is állítom, hogy a sikerben része volt a szerelemtől nem győtrődő olasz csengő trilláinak is.

És eljött 2012 nyara, és akár vissza is költözhettünk volna a felmagasodó támfal jóvoltából immár a Potala-palota kicsinyített másának tűnő fehér házunkba, de nem költöztünk, mert a lányok már megszokták az új helyet, és nem akartak lemondani a külön szobák kényelméről sem. Hát ismét bebútoroztuk a régít számunkra is meglepően jó eredménnyel, aztán kiadtuk, mintha el se akartuk volna hinni, hogy egykori álmaink netovábbját mégsem kell végérvényesen légvárnak nyilvánítani.

A lényeg az volt – a lényeg újabb illúziója –, hogy folytatni tudtam a munkát, életem könyvét „nagydobás”, „nagyágyú” értelemben is. És itt hangsúlyozandó, hogy a menekülést követő, meteorológiai szempontok szerint is nagyon sötét, zivataros hónapokban egyáltalán nem tudtam írni, és az általános bénultság, tehetetlenség állapotán túl külön azért sem, mert képtelen lettem volna elvonatkoztatni szó- és házépítés párhuzamától. Persze hogy az én papírjaim is elbírtak mindent, és bármit mesélhettem volna a házunkról, ha le is omlik, de nem vitt volna rá a lélek, annak a háznak meg kellett maradnia, hogy a szükséges önbizalommal alakíthassam a becsületes szakmáját tekintve suszter mesterdalnokot.

Egy sötét és egy fényes, ragyogó nyár jut eszembe, ha felidézem közös, egybeforrott életünknek ezt a korszakát. És eszembe jut a folyamatos és várakozásteljes, téli-nyári csönd is a rómaiak kétségkívül jelen lévő hallgatásával. A „limes”-nél laktunk, a Római Birodalom Marcus Aurelius császárt idéző, északi határvonalán, és hiába voltunk majdnem ugyanilyen közel ugyanehhez a gigantikus szegélyhez néhány kilométerrel feljebb, a régi helyen is, a domborzat és a városfejlődés együtthatásaként a „hegyre épült ház” a centrum és a jelen, nem pedig a periféria és a múlt képzetét és érzetét keltette, és erre a közmondásos gyerekszáj a legjobb bizonyítékom.

A majdan lecsúszó teraszon üldögéltünk a kiscsoportos Nórival, és olyan gyönyörű volt körülöttünk minden, hogy nem hagyhattam szó nélkül, ki kellett mondanom, kiáltanom a kislánykának mint hallgatóságnak

– Nórika, itt vagyunk a világ közepén!

És ekkor a legkisebb lánykánk csak ennyit mondott enyhe sértődöttséggel:

– Tudom, papa! – és nyilvánvaló volt az elhallgatott folytatás: ki ne tudná az én koromban, amúgy meg minek nézel engem, oktondi kétévesnek talán? És a párbeszéd azonos szavakkal és hangsúlyokkal még néhányszor megismétlődött, míg nem a szépen cseperedő kicsi immár némileg gyanakodva visszakérdezett:

– Van egyáltalán a világnak közepe, papa?

Ott, az új helyen, a város és a múltba süllyedt Birodalom kettős peremén bezzeg minden elnyúlt hosszában, minden nyugatról kelet felé tartott, a Duna, a hegyek, sőt a szürke csorda is a túlparton. És most ismét Nórikanak adom át a szót, ő vette észre a hegy méretű ormányosokat. A családi autóval az országúton hazafelé tartottunk, és az ötéves csöppség egyszer rájuk mutatott, és azt mondta, „elefántok”, és nem kellett tovább magyaráznia. Ott, ahol mindig csak szürke sziklát láttam, most észrevettem végre a vonuló csapatot, és szinte hallottam a trombitálást is. És ez a hang már akkor félelmetes volt, pedig még egyáltalán nem gondoltam a végítélet harsonáira.

Arra viszont igen, hogy nem lehet itt megkapaszkodni; még az utak futása is követte a láthatatlan áramlást széles völgyünkben, még a rejtett ösvények is a Dunával párhuzamosan futottak a síkságon, és feltűnő volt, milyen ritka közöttük az összeköttetés.

Pedig azért valaha errefelé is létezett egy szerényebb „centrum”, talán kétszer is a történelemben. És éppen a házunknál a szemközti italmérés részint sejthető, részint tudható tanúsága szerint. Először kétezer éve, másodszor az 1970-es évek környékén; utóbbit már saját emlékek alapján idézhetem fel.

Az előbbi csak gyanítom, nincs különösebb bizonyíték rá, de azért hiszek a felülnézet, a madártávlat, a topográfia érveinek is. Abból indulok ki, hogy a birodalmi végek szóban forgó szakasza különleges voltában is (Marcus Aurelius tíz évet töltött a környéken) jól jellemzi a nagyobb egészet, jól mutatja a dunai limes alapegységét, azon belül pedig mindazt, ami annyira vonzóvá tette a római életet nem csupán „itt”, de „ott”, a fagyos északon, a kívül rekedt, de befelé törekvő barbárok álmaiban is.

A szektor 5-6 kilométer hosszú, északon a folyó, délen szelíd hegylanc képezi a természetes határát, kétoldalt egy-egy castrum, vagyis katonai helyőrz-

---

---

ség, egyikük a későbbi Várhegy a Bazilikával. A part menti sávban kövér legek, nyájak, rétek, szőlők, gabonaföldek, nyugaton pedig a mai város kicsiben, még fürdőkultúra is a kis-Duna-parti termálvíznek meg persze a vízkedvelő közszellemnek köszönhetően.

És a két castrum között élénk a forgalom, jönnek-mennek a Birodalom őrei, csillog-villog a fény a vértzeteken, és ők is szomjas, borkedvelő népek, és hol a legkedvesebb csapszékük? Észszerű, hogy félúton, pontosan ott, ahol mindmáig, és ahol mi is építkeztünk egykor.

Egyszer lejutottam az ősi fogadó alagsorába, ahol nagyon régi, nagyon fekete boltíveket láttam, és arra gondoltam, hogy a földbe rejtett építmény engem igazol, és ha azóta többször ki is cserélték a köveket, és legalább száz-évenként egyszer mindent felújítottak, ez a pince ugyanaz, mint volt, amikor még szoknyás férfiak serénykedtek benne, és cipelték a hordókat (amfórákat?) az akkori kocsmárosné aranyvirágnak.

A hetvenes évek zenés mozgóképei már személyes emlékeim, kordokumentumok azokból az időkből, amikor még nagyon komolyan vettem a dolgot, köztük a felnőtt világ Titus Petronius remekművéhez hasonlóan akkoriban felfedezett, szolid léhaságait. Szolid léhaság, igen, ez a helyes kifejezés a pincék előterében és a magasított teraszokon végbemenő jelenetek leírására. Felkapott zöldvendéglő működött a helyszínen, enni, inni, mulatni járt ki a város népe, és oda járt át a „hadi út” túlsó oldaláról a szemközti kemping közönsége is, németek és hollandok, dunai vadevezősök, és ez az a campus-camping, amelyet a legjobb lett volna a római kor messzeségébe küldeni a filozófus császár anyag és idő roppant áramlásáról szóló, örök érvényű fejtegetéseinek szellemében is.

De nem küldtem, sőt mind többet hivatkoztam rá, kempingben lakunk, kempingezünk, mondtam, viccelődtem rendszeresen, gyűjtöttem a fejemre a paraszat a lehető legostobábban, ha már éppen ott, az egykori tábor területén építettük fel a harmadik házunkat, kezdtünk hozzá harmadszor is a közös otthon immár kényszerű újjáteremtéséhez.

Andi meg csak szelíden kérlett, ne nevezzem kempingnek a legújabb otthonunkat, de hiába, annyit banksóztam, búsultam a láthatárig érő kertünkét, hogy kellett a vicc, az oldódás a humorban, hiába volt szó a legfontosabb kérdésről, arról, hogy nincs állandó városunk ezen a földön, és hogy szükségszerűen fulladnak kudarcba az ellenirányú próbálkozások.

A mi újabb kudarcunk három évvel a földcsuszamlás után azzal kezdődött, hogy megszűnt a nézeteltérés, egy nap hazafelé az elefántok környékén Andi is kempingnek nevezte az úticélunkat, „ne nyafogj, kicsim – mondta Nórikának –, mindjárt hazaérünk a kempingbe, és lesz palacsinta”, és még örültem is, hogy végre veszi a lapot, átveszi a tréfát, azaz ismét teljes az egyetértés köztünk mindenben, még ebben a pehelysúlyú apróságban is.

Majd eljött 2013 márciusának első vasárnapja, a délutáni szürkület, és durván (nagyon-nagyon durván) két másodperc alatt szétesett a családunk az akkor már 15 éves Dórika jelenlétében. Részemről egészen addig úgy gondoltam, képtelenség volna nálunk ilyesmi, a mi házasságunk szent, égben kötöttet, közénk ugyan senki nem állhat, nem rondíthat bele a boldogságunkba, nem

---

zúzhatjuk szét közös művünket, és ha áldozat, hát áldozat, holtomiglan-holtodiglan egymás túszaí leszünk.

Azzal kezdődött, hogy háromnegyed ötkor talpra szökkentem, mert valaki vagy valami megérintett, mellbe vágott inkább, mint húsz évvel azelőtt a Fregattban, de most nem volt várható semmiféle öröndetes fejlemény, rémülten csosszantam át a folyosón, be a konyhába. Dórikával találtam magam szembe, ott állt a lámpa alatt az éppen felgyújtott, takarékos égő lassan erősödő fényében, csodálkozó, nagy szemekkel nézett rám, sudár volt és látomásszerű, hosszú haján felizzott a fény.

– Dóríka, szólalj már meg, olyan nagy a csend! – kérleltem gyámoltalanul.

– Mit mondjak? – kérdezett vissza, és válaszolnom kellett.

– Mondd azt, amiről régen beszélgettünk, kinn a teraszon. Hogy milyen jó nekünk, mindenünk megvan, szeretjük egymást, és nem kell éjszakára szállást keresnünk.

De Dóríka csak hallgatott, szomorúan, kissé talán szánakozva is.

– Andikám, akkor te mondd, törjük meg a csendet! – szóltam a szentségi házasságban elnyert feleségemhez. Háttal állt a mosogatónál, pedig nem kellett volna, előzőleg már elmosogattam, de újabban ezt a szokást vette fel, mosogatás után, utánam még egyszer elmosogatott. És tovább nem kérte magát.

– Elválok! – sikoltott fel természetellenesen magas, kipréselt fejhargon, és hallottam, de nem akartam elhinni, és ezzel magyarázható, hogy aznap éjjel még eléggé jól aludtam, másnap, hétfőn pedig még futottam is egy jót az erdőben, és csak újabb néhány óra múlva érkezett meg a kávéval a jumbo jet, amikor Erik, a közelünkben lakást bérlő, öreg és bölcs finn pszichológus barátom a tárgyhöz illő kíméletlenséggel a képembe vágta:

– She means it very seriously, you have to believe her! (Nagyon komolyan gondolja, hinned kell neki!)

A futás előtt hívtam fel, és kértem a szakszerű közbenjárását, puhatolná ki, hogy értékelendő az elsikoltott szó, vehetném-e nem teljesen úgy gondolt fenyegetésnek. Akkor, azokban a pillanatokban, neki, Eriknek hittem el mindent, az évekkor korábban elhangzott figyelmeztetését is: „Change these, otherwise you will stay here without your wife!” (Változtasd meg ezeket a dolgokat, különben itt fogsz állni feleség nélkül) – ez a megjövendő pillanat akkor hétfőn szakadt rám némi késeltetés után szabadesésben.

Most már bezzeg pszichológiai könyvbe illőn nem tudtam aludni, és még mennyi mindent nem! Enni, kávét inni, olvasni, lazítani, tévét nézni, ülni, állni, reménykedni, végül pedig már lélegzetet venni, sőt írni sem, szóval megmérgeztek, agyonlőttek, jég alá nyomtak, nem volt irgalom, úgy kellett nekem.

III.

Igaz, ami igaz, mindjárt hatottak az ellenerők is, csak eleinte nehéz volt az érzékelésük. Mindenesetre a kisebb-nagyobb szabású életmentő akciók első vonalában tartom számon Dóríka nyári telefonhívását; akkor már hónapok óta nem láttam, nem beszéltem vele, jelentkezése így hihetetlenül megöröndtetett. Nem kevésbé a beszélgetés tárgya: vidáman és felszabadultan arról csacsogott, hogy a szép időt kihasználva fölmentek a városi menedékházhoz

---

a barátnőivel, és mindenféle gyönyörűséget láttak úton-útfélen, fönn, a tetőn, a háznál pedig még kecskéket meg egy fekete, félelmetes vadmalacot is, aki aztán nagyon szelídnek, kedvesnek bizonyult a későbbiekben, és kurta farkát kutya módra csóválva szegődött a kíséretükbe...

– Már értem, mit szeretsz az erdőn! – lelkesített a távolból; most is lelkesít az emlék, és kihallom belőle a biztatást: fel a fejjel, papa, vár a mesék kurta farkú malaca túl az üveghegyeken, és neked szurkolok én is... és csakugyan, az igazi felépülésem első fegyverténye az volt, hogy '14 tavaszán, húsvét után ismét fel tudtam szaladni a menedékházhoz...

Egyelőre azonban még nagyon más terepen, más közegben mozogtam, nem volt erőm sporttal kísérletezni. A város belterületén vánszorogtam, vonsoztam magam előre reggeltől estig és hétfőtől hétfőig körbe-körbe, ha az önmagába záródó, cikcakkos botorkálás egyáltalán így nevezhető; csupán ördögi szempontból volt szabályos a kör, amely beszippantott magába.

Vélt és valós sikereim csúcán is létszükségletnek tekintettem a futásaimat a „Hegymeg” nevű „hegy megett” és egyebütt, és ha eszembe ötlött, hogy egyszer talán lerobbanhatok, mindjárt meg kellett torpannom gondolatban is, annyira szörnyű volt a jövő helyén feltáruuló úr, a futás nélküli árnyéklét elképzelése. Most ez az elképzelés vált valósággá, és nem tettem ellene semmit, hiányzott az az erőminimum, amely bármennyire csekély, azért feltétlenül szükséges a legértékesebb forgótóke, az erőből nyert erő, az életörömmel szinonim életereő szerencsekerekének újraindításához. A sátáni örvény annál gátlástalanabban működött, a szerencsétlenséget generáló szerencsétlenség körzővel kimért kavargása sodort el az ellenkező forgásirányba. Nem tudtam futni, mert nagyon boldogtalan voltam, és nagyon boldogtalan voltam, mert nem tudtam futni, és így pörgött tovább a circulus vitiosus, nyilván nem a végtelenségig.

Az idő viszont teljesen megszűnt mozogni, egyetlen jámbor latin felirattá változott: „Tempus fugit, Tempus fugit, Tempus fugit, Tempus fugit, Tempus fugit” – üzent a Kolping-ház oromzatáról, és ha egyelőre csekély vigaszt nyújtott is, azért akkor volt a többenél lehelettel jobb napom, ha deformált köreimet róva a délután közepéig legalább ötször elolvashattam, felnézhettem rá a túlsó járdáról.

Az volt a legfontosabb mondat a legsötétebb időkben, és azon belül is a „fugit” szó – Sanyi barátom hangján, az ő kiejtésével.

Sanyi a keserves, de csúnyának semmiképp se nevezhető utam, utaim Dunaparti szakaszán, a Korzó sörözőt beárnyékoló hatalmas platán alatt szokott üldögegni akkoriban, és mindig nagy szeretettel, széles mosollyal üdvözölt, majd hívott oda a bejárat közelében álló törzsasztalához, mintha minden a legnagyobb rendben lett volna, pedig nem volt rendben semmi nála sem, de Sanyi nem panaszkodott, inkább még ő vigasztalt engem kemény sportemberi mivoltában is már-már gyengéden, igazi jó barátához méltón.

Meg hát volt egy nagy közös témánk, közös vigaszunk, az olasz nyelv és kultúra, meg az emlékeink Olaszországból, egymásra licitálva cserélgettük őket az egy csoportba tartozó gyűjtők szenvedélyével, és állítom, hogy olyankor egészen megfeledkeztünk a bajainkról, és nem a jelen számított, csak a boldognak tűnő múlt, a régi álmok, tervek, meg a toscanai dombok, várak, tengerpartok emlékeként is élő varázsa. Okos mondata a „fugit” jelentéséről

---

így a rövid, de őszinte barátságunk parádés összegzése, sokkal több egyszerű nyelvészkedésnél.

– Fugit – mondta lassan, nyomatékosan (dzs-nek ejtve a g-t, mint a legilletékesebb olaszok) – a fuggire mai példái alapján nagyon gyors mozgás, az időre érve meg nyilván valami olyasmi, hogy szökik és suhan, nem komótosan múlik, és nincs ez másképp most sem, gyorsan elsuhanak majd ezek a nehéz napok is, meglátod, az idő mindig ugyanaz, és ha néha azt hiszed, hogy lelassul, az csak érzékcsalódás, nem szabad komolyan venni.

De az ellenkezőjét sem, sóhajtok fel utólag, és látom Sanyit, amint fizet (sose engedte, hogy ne legyenek a vendége), biztatóan mosolyogva kezét nyújt, aztán odaballag a Vespa jellegű robogójához, mert hiába lakik a szomszédban, neheze érik a járás, így egyszerűbb hazajutnia.

Sanyi nem sokkal korábban még az egészség mintaképe, szobra, napbaránított úszóedző volt, és ha végérvényesen elzúgott is az a korszak, a sportos szemlélete megmaradt, és siránkozás helyett még akkor is tudott vigaszt nyújtani az egyáltalán nem mellékesen ellene dolgozó idő sodrásának önzetlen láttatásával.

Halk leltáramat, segítőim névsorát dúdolván itt helyénvaló Erikről bővebben megemlékezni.

Erik 1931 nyarán, Helsinkiben született édesanyja egyetlen gyermekeként; az apa hamar elhagyta őket és ment tovább a saját lejtőjén, „he was a drinker”, piás volt, mondta róla egyszer mérgesen, mármint rám volt mérges az ismételten, előzőleg mindig válasz nélkül hagyott faggatózásért. A jelesebb felmenők személye azért nála is más lapra tartozott, és ezt a lapot már önként tette oda elé: „can you see?” – látod? – kérdezte, és láttam, Sara Elisabet Vacklin 18. századi írónő, az egyik ősanja, a „Sata muistoa Pohjanmaalta” (Száz emlék Pohjanmaából) című könyv szerzője nézett vissza rám szigorú méltósággal egy súlyos finn lexikonból a régi nagyszonyok királynői pózában.

Erik gyermekkorára a '39–40-es téli háború, a vesztesen is dicsőséges, győztesen is gyalázatos Talvisota nyomta rá a bélyegét, nem annyira a vérontás és erőszak, mint inkább a hátország csendes megpróbáltatásai; a támasz nélküli édesanyával ide-oda hányódó fiúcskának nap mint nap azt kellett tapasztalnia, hogy a világ nem valami barátságos hely, az otthon gyakran változik, nem szabad túlzott igényeket támasztani iránta, de nem szabad lebecsülni sem, és így volt ezzel sokkal később is; Andival ellentétben ő mindvégig rosszállotta a viccesnek szánt helymeghatározásomat: „don't call your home a camping!” (ne nevezd kempingnek a házatokat) – mondta halkán, de határozottan a valójában már utolsó utáni pillanatban is.

A pénz nem minden, fontosabb a „talentum”, és abból Eriknek bőségesen juttattak az égiek a földi létezés különböző síkjain: jól tanult, kiválóan sportolt, már zsenge korában a lányok kedvencévé vált. Orvos szeretett volna lenni, de szerencsére pszichológus lett, mondom talán az utolsó pácienseként.

Időben nősült, és okosan választott, egy jóra való, erős és egészséges lányt vett el az ízlésének megfelelően. És szépen haladtak előre, gyarapodtak számszerűleg és anyagilag is, családi házban, tágas kert közepén laktak, és két

---

---

leánykájuk született, „the real men have daughters”, „az igazi férfiaknak lányaik vannak”, hangoztatta alkalomadtán, és mindig számíthatott a helyeslésemre. Valamiféle reklámújságot működtettek sok munkával és igen eredményesen, néhány éven belül meggazdagodtak. És élte a gazdagok nyugodt, unalmas életét ötvenéves koráig.

Akkor viszont gondolt egy merészet, otthagyt a csapat-paport, gazdagságot, családot, és „melegebb éghajlatra” költözött: miért, miért nem, a legvadabb Ceaușescu-rendszer kellős közepén Románia szó szerint sötét, közvilágítástól megfosztott fővárosába. És úgy élt ott is, mint Marci Hevesen. Hogyan, miként? – ez az, amit soha nem kérdeztem meg tőle, mert tudtam saját tapasztalatból; részemről Erdélybe, főként Marosvásárhelyre jártam ugyanebben az időben, és az ott megtapasztaltak a legszebb emlékeim ékszerdobozába tartoznak, a kincsek kincsei közé. Az élet varázslatos színpompája se kalmárszellemben, se a politika bikkfanyelvén nem írható le.

Későbbi barátom tíz évet töltött Bukarestben, rengeteg barátot és barátnőt szerzett, nagy életet élt, pezsgővel mosott fogat, de rengeteget szaunázott is, futott, súlyózott, folyóméterszámba olvasta a Finnországból rendelt könyveket, és szinte mellékesen ott is meggazdagodott a helyi „gengszterváltás” után néhány év alatt; élelmiszert szállított Bukarestbe Kelet-Magyarországról. Így került kapcsolatba az addig csak tantételekből ismert déli rokonokkal, és a találkozás kedvére való volt, és elkezdett Budapestre járni, majd egykettőre át is költözött.

Egy Várfok utcai presszóban elegyedtünk szóba; „svéd”, ez volt az első gondolatom róla, ahogy még kintről, a földig érő üveglakon át felfigyeltem rá. Belépve a parányi térbe hangosan, illendően köszöntem, és Erik fogadta. Jó napot kívánok! – artikulált tisztán, tökéletesen.

„Magyar!” – gondoltam ekkor, vetettem el (a Mesterrel szólva) a „külföldi konzultáns” teóriáját. És magyarul kértem helyet az asztalánál, ő azonban a „sorry, I don’t”, „sajnos nem” kezdetű mondattal válaszolt, és akkor már csak négy szóra volt szükség a viking alkat és magyar ejtés rejtélyének megfejtéséhez („I am from Finland”, Finnországból jöttem).

Az egymást is ütő szem- és fülkápázat után – svédnek nézlek, de magyar-nak hallak – tehát mégis összeállt a kép és a hang, és az immár helyes tudás, a nyelvrokonság akusztikus ténye teremtett közös, a jelenlévők teljességét érintő alapot a mulatságos társalgás megkezdéséhez; határozottan mulatságos volt, ahogy a szomszéd asztalnál ülők, sőt a pultos meg a felszolgáló fiú is bekapcsolódott a beszélgetésbe, és mindenkinek volt valami élménye vagy kalandja a magyar és a finn nyelv erős hangzásbeli hasonlóságának témakörében.

Ott, a Várfok utcai presszóban kezdődött, aztán egyéb vendéglátóhelyeken folytatódott az ismerkedésünk, majd elhívtam hozzánk, bemutattam Andinak, a lányoknak és a házörzőknek is. A látogatást továbbiak követték, és az már szinte magától kínálkozott, hogy ő legyen a régi ház első bérője, amikor 2000 őszén továbbköltöztünk.

A szerény üzleti szál nem ártott a barátságunknak, inkább megerősítette; ott-tartózkodásának tíz évében skandináv színvonalon gondozta a rábízott értékeket, ebbéli törekvésében csak támogatni lehetett, és az se zavart senkit, hogy

---

egy méretes finn zászlót tűzött ki a szőlőlugasra: a zászló vonzó „kétszínűsége” nagyon jól illett a kert transzcendens tarkaságához.

Tíz év múlva utánunk jött, már sok időt töltött egy helyen, ideje volt váltani. A központban vett ki lakást, ez a lakás lett az egyetlen menedékem, amikor a katasztrófa bekövetkezett. A valódi cél öt-hat tempus fugit után, némi megnyugvás, rövid szünet a tömény pánikban, a keserű vezeklés átmeneti felfüggesztése.

Általában a délután közepén csöngettem be hozzá, amikor már túljutottam a nap legkegyetlenebb szakaszain, de még előttem állt a „hazatérés” próbatétele, a visszasüllyedés az egykor boldognak képzelt családi fészek hihetetlen, elfogadhatatlan ürességébe. Eriktől azt kaptam, amit a kényszerűen abbahagyott sporttól kellett volna: mentőövet, mentőkötelet. Azelőtt nem tulajdonítottam jelentőséget a tanult szakmájának, de most, hogy a jóslata beteljesedett, minden nagyot változott, a barátságunk is. Utóbbi jószerével önmagától alakult át lélekgyógyász-páciens viszonyná, noha erről külön nem beszéltünk soha. Eleve nem a beszéd, nem a szavak voltak az Erik által alkalmazott terápia legfőbb közvetítői. Erik úgy gyógyított, ahogy a született táltos-orvosok: szavakon és módszereken túl erőt sugárzott át rám a következő lépések, az elárvult, nyáron is hideg házba vezető út megtételéhez.

Annyi erőt, hogy abból olykor vissza kellett venni: emlékszem, időnként felnevettem nála, aztán zavarodottan kerestem a derűtlenségem okát, de nem találtam semmit, azaz éppen azt, a semmit találtam, a zuhanás pánikélményét, és akkor már jobb volt a régi kétségbeesés szakadék fölé nyúló ágában a régi görccsel megkapaszkodni. „Törekedj a derűre, hogy megismerd a világ valódi arcát”, tanítják a tibetiek, de nagyon éles helyzetekben nem segít a jó tanács, a derű megközelítésének kísérlete a ború tagadása által csak újabb hiányérzet forrásává válik. Lám, a boldogságommal együtt a józan belátásom is odalett, és úgy nevetgélek itt, mint a bánatba beleőrült, intézeti ápoltak.

Ekkor is jó volt viszont szem előtt tartani Sanyi bölcsességét, és hozzátenni Erik gyógyerejéhez. A leghidegebb téli napokban is érvényes biztatás így hangzott: „aika pakenee”, vagyis tempus fugit finnül; búcsúzásnál használtuk, és olyasféle indíttatásból, mint a köszönetben is a Jó Hírt kereső evangélikusok: aika pakenee, erős vár az Istenünk, és majdcsak megmutatja a hatalmát az idő múlásán keresztül is, legyen bár ez egyelőre nehezen elképzelhető.

A szétesés után egy évvel, a húsvéti passió nyomában mutatta meg, ki más, mint Erik segítségével. Egy ragyogó szombat délután léptünk a tettek mezejére, a cselekvés útjára, noha a minőségi különbséget csak később, újabb hetek, hónapok múlva értettem meg teljes terjedelmében. Azt viszont mindjárt érzékeltem, hogy erősen kilépünk, A-ból B-be haladunk, és beszélgetünk is mindenféléről, kérdezzünk és válaszolunk egymásnak, és vánszorogni nem lehet, oh Schmerz, oh Schmerz, oh Schmerz, az elakadt Bach-lemez kidobandó immár, Erikre kell figyelnem, hozzá kell alkalmazkodnom. A bicikliúton mentünk végig a Duna-parton lefelé, a megállóban lecövekelünk, majd busszal, az országúton tértünk vissza, és elfelejtettem mondani, hogy aika pakenee, amikor elbúcsúzva tőle leszálltam az elefántoknál.

És mi volna, ha legközelebb fölmennénk a hegyek közé a régi ösvényeimen? Napokon át ez a kérdés foglalkoztatott, mégse mertem Eriknek megpendíteni. Mert mi lesz, ha azt feleli, „no”? Akkor maradnom kell, ahol vagyok, a több mint egy éve tartó, dantei „selva oscura” szintjén, az egykori szomszéd által megmagyarított „sötét erdő” – tercina és lélekállapot szorításában. Az, hogy egyedül osonjak vissza a régi boldogság kihűlt helyszíneire, egyelőre még meghaladta a képzeletemet, mint ahogy az is, hogy most már esetleg ismét megpróbálkozhatnék a futással, és újra felfedezhetném a régi erőforrásaimat.

A hét közepén már nem várhattam tovább:

– Erik, my dear friend, can I ask a question? (Erik, drága barátom, kérdezhetek valamit?) – és megkérdeztem.

Erik válaszként a vad és ritkán használt vikingarcát mutatta felém, és a hegyi terep nehézségeire meg a tíz évvel korábbi lábtörésére hivatkozva kimondta, amitől félttem:

– No, I don’t go to the mountains. (Nem megyek a hegyekbe.) – És ezzel el volt intézve az ügy, ismertem már annyira, hogy ellenkezés nélkül fogadjam a hírt, és meg se próbáljam tovább győzködni. Azóta se világos, mennyi volt ebben a háritásban a tagadásnak álcázott biztatás, és mennyi a valóságos, síkországi ellenszenv a hegyi pálya iránt, mindenestre utólag onnan számítom az igazi kikászálódást az egész ördögi színjátékból, körből.

Furcsamód nem tört le az elutasítás, sőt valami döngicselés kezdődött, mi volna, ha... mi volna, ha... mi volna... és péntek estig tartott, és akkor már tudtam, nem lesz, nem lehet semmi, és ez a semmi az élhető életet jelentette, az egyelőre még elképzelhetetlen, de már sejthető kiutat, nem azt a nihilt és lenullázódást, amelyet veszélyes hulladékká nyilvánítva kellett elviselnem másfél éven át.

Szombaton jókor reggel frissen, tette készen ébredtem, de azért sikerült megőriznem valamit az éjszaka könnyűségéből is, és ezt a könnyűséget hagytam a sorsdöntő folytatásban érvényesülni. Kicsit a tető szélén imbolygó alvó járók biztonságával kerítettem elő a régen sutba vágott futófelszerelésemet, majd az át- és beöltözés feladatára összpontosítva igyekeztem nem túldramatizálni a küszöbön álló változásokat.

Azután átléptem a bűvös küszöböt, és már futottam is a tündöklő úton, nem a barátommal, de a barátom biztatására, és suhantam, repültem a fehér, zúzott kő fölött a tavasz legragygóbb reggelén, és lángolt körülöttem a levegő, mint a napkorona felé tartott borostyán, és ott ért véget a gyilkos zárványlet, és máris következett a hegy, és meg se kottyant a kaptató, és új értelem bontakozott ki a közelmúlt időrendjéből. Az, hogy februárban egy falatot se ettem, most egyszerre jó alapozásnak bizonyult, a fölösleges kilók híján könnyedén és megkönnyebbülten tartottam a tempót az emelkedőkön, mint a legjobb formámban tíz-húsz évvel azelőtt.

És hipp-hopp, feljutottam a tetőre a menedékházhoz, és pontosan azt találtam ott, amiről Dórika mesélt korábban, a mesét magát, és hol volt, hol nem volt, az üveghegyeken is túl, ahol a kurta farkú malac túr, megérkeztem

---

hirtelen, és a barátságos, fekete jószágtól a fehér kecskéken át az emberekig minden, de minden Dórika szavaira emlékeztetett.

Egész tavasszal és nyáron oda jártam vissza futólépésben újjászületni. És a súlyos átok után végre jöhetett az ellenkezője: áldás, sport minden áldott nap.

Futás csak minden áldott másodikon, mondanám, ha lehetne, de szerencsére nem lehet; csupán a számok nélküli „minden nap” az áldott, nem lehet szó felaprózásról. Régi tapasztalataim szerint folytattam az önépítkezést: páros napokon futottam, a páratlanokon pedig a négy fal között edzettem, és ez a változatosság már tartós védelmet nyújtott a túledzés veszélyei ellen; nem kellett szüneteket tartanom, ismét áradhatott rám a kegyelem „minden áldott nap” az örök forrásból.

Szépen, lassan kaptam vissza az elvesztett értékeket, a házat és a hegytetőt, az égi kéket és a kertem rózsáit, és a legfontosabbat: az öngyógyítás cselekvésre ösztönző, kerek palettáját, finom ecsetkészletét. A tompa, mozgathatatlan, súlyos depresszió ólomszürkésége után ábráról ábrára haladva végre ismét élénk színekkel dolgozhattam a világ nagy kifestőjében. Az első tájalkotó elem, amely a foszladozó homály gyászos fátyolcafatain keresztül a régi pompájában ragyogott fel előttem, egy gyönyörű szelídgesztenyefa volt, és az emelkedő egyharmadán állt, éppen ott, ahol elmélyül a folyóvölgy, az égbolt kitérülkodik, kelet felé fordul az elefántcsorda, és jól látszanak a Börzsöny áttetsző hegycsúcsai is. Mindez együtt azt eredményezte, hogy egyre gyakrabban figyeltem valami rég nem tapasztalt, gyermeki boldogsággal a szépséges Castanea sativát oda, és visszafelé is, mígnem egészen magához vonzott: „jaj de szép vagy, jaj de gyönyörű!” – szólitottam meg az árnyékába lépve, majd átöleltem a törzsét és hozzásimultam.

Egy ösztövré, eléggé formátlan nyárfa volt a következő: őt meg azért szerettem, mert a legmeredekebb emelkedő felső határát, egyben a mámorhatárt jelölte; azon a különleges ponton már nagyon erősen érzékeltem, hogy ismét lüktet, működik a boldogsággejzír, és a belőle nyert erő maga az újjászületés.

A tető volt a harmadik kitüntetett helyszín; a domb- és hegytető mint a földanya vonzó és könnyen követhető tesztbeszéde eleve mindig több pusztasztintkülönbségnél. Tíz-tizenöt percekét üldögéltem fönn, a vendéglőtől kicsit távolabb békés, kedves állatok szomszédságában, elnéztem a láthatárig nyújtózó síkságot, és alig akartam elhinni, hogy ismét és megismételhetően örülök, hogy élek, és tudom értékelni az élet hatalmas apróságait.

A visszaúton végigkísért a könnyű, jól ismert, de régóta nélkülözött hangulat, és nem akadt el a kapuban sem: végre örülni tudtam az elem szaladó kutyáimnak, a mindig hűséges, mindenben ártatlanoknak.

Amikor pedig az utolsó terrormadarak is fel- és elröppentek a szent pilisi halmokról, megértettem, mekkora érzékszalódást okozott a pokoljárásom, meg hogy ugyanezt láttam volna a Hubble-teleszkóp képeit nézegetve kétmilliárd fényév távolságban is.

Csak azok az ágak, az az ág ne lett volna, a „semmi ága” ezúttal, de volt, több száz éve már. A „semmi ágá”-ról először Csokonai tudósít, József „csak” feldíszíti, kivilágítja, ám ettől persze a megoldás még Vitéznél marad, és én se mondhatok mást: „egy híját esmértem örömmimnek még”, egy hívásra vártam, és megadá az ég.

IV.

Egy már-már kellemesen unalmas nyári délután szólalt meg a telefon: Mária jelentkezett Budapestről, és harminc év távolából kicsit keresgélve a szavakat, kicsit tétován.

– Szóval... hát... ő... – ötölt-hatolt, aztán mégis a telefonba suttogta.

– Jól hallom, Marika, még mindig? – kérdeztem vissza, noha már pontosan tudtam, mit akarok mondani.

– Hát igen, még mindig... – ismerte el megadóan, csendesen.

– Marika, ez nagyszerű! Ha pedig így van, ne vesztegessünk rá több szót, legyél a feleségem, eleget vártunk!

Ennyi kellett az újabb sorsfordulathoz is, ismét csupán néhány másodperc. A nagyon gyors és nagyon negatív időbeli változásoknak a térben a zuhanás a megfelelőjük, és én zuhantam vagy húsz emeletet, amikor Andi annak idején felsikoltott a mosogatónál, most viszont az ellenirányú, ugyanilyen gyors, rakétaszzerű emelkedés örömeiben részesített Marika nem várt jelentkezése.

Égi névrokonának szobránál láttuk viszont egymást, aztán hazamentünk, de mindenképpen hozzánk, és első dolgom volt még a kapun kívül felhívni a figyelmét a stilizált „M” betűre a villanyoszlopon:

– Látod, Marika, milyen jó, hogy Mária vagy, és a Mária-úton lakunk, és számíthatunk Mária pártfogására.

És ott folytattuk, ahol még a nyolcvanas évek elején abbahagytuk, csak sokkal jobb lett minden. Késő bánatom akkor szűnt meg eb gondolat lenni, immár arra is lehetőség nyílt, hogy hasznosítsam a múlt tapasztalatait, és tartózkodjam a régi hibák visszaeső elkövetésétől.

Az első évet valójában külön töltöttük, de éppen úgy volt jó, bár nem mondtuk ki, hallgatólagosan egyetértettünk, nem árt egy kis lassítás, időleges távházasság a túl gyors kezdetek után.

Hét végén találkoztunk, többnyire úgy, hogy Marika autózott át hozzám, mert szeretett nálam lenni, és szerette a várost is. Rám hárult hát a feladat, hogy méltó körülményeket biztosítsak a kezdetekben óhatatlanul kicsit ünnepestélyes alkalmakhoz, kiváltképp hogy mindjárt az elején cselekvésre ösztönzött az okos megjegyzésével:

– Nincs is olyan nagyon kevés bútor itt, csak át kellene őket csoportosítani.

A rövid megjegyzés ismét ellenirányú mozgást, illetve egyáltalán mozgást eredményezett az addigi ájult csüggedtséggel szemben.

Ki kell mondanom: Andi kétszer játszatta el velem a halálugrás pszichodramáját. Másodszor a konyhai jelenet után alig több mint egy hónappal, nagyjából a kertünk lecsúszásának harmadik évfordulóján. Pedig szép nap volt, mármint meteorológiai szempontból, noha lehetett volna nagyon komisz is; családi életünk utolsó, legmélyebb hullámvölgyében a tavasz feladta a küzdelmet a téllal, és nem csupán az ereimben fagyott meg a vér, az egész világ megfagyott 2013 márciusának idusán, és a hófúvás szó szerint elfújta az ünnepet, gondolni se lehetett a rendezvények megtartására. Aztán persze elült ez a vihar is, de a jeges hideg még jó darabig megmaradt, ráadásul fűteni se mertem már; az

---

utóbbi időben a gázszámla is súlyos viták ürügyévé vált. Vacogtató volt a ház, és rettentően idegen, naphosszat egyedül bolyongtam benne, és vártam az estét, a családot, meg valami tüzes csodát, csillagokig szökö máglyaszikrákat; néha még rám-rám tört valami oktalan reménykedés-cunami, hogy sose késő, és még minden jóvátehető. Miért is ne? Andi erősen tagadott, nem és nem és nem, nincsen harmadik, bizonygatta nagy meggyőződéssel, és olyankor mindig úgy nézett a szemembe, mint a legszebb időkben, és menten elillant a kétely, hinnem kellett a földre szállt angyal ígéző tekintetének.

A délelőttök teltek könnyebben. Délelőttönként iskolában voltak a lányok, beleértve az oltár előtt elnyert feleségemet. Családunk tartóoszlopa őstől intenzív angoltanfolyamra járt, és nem volt abban semmi rossz, sőt csak dicsérni lehetett érte; az EU-s alapokból támogatott program nemhogy pénzbe nem került, még fizettek is a felvételi vizsgán kiválasztott résztvevőinek, és az a kis összeg is jól jött a válság szűkösségében. Ráadásul a tanfolyam a közös jövőt szolgálta, Andi idegenvezetői továbblépését a világnyelv segítségével, ha már Görögország tönkrement, és nagyszívú lakói elszegényedve nem jöhettek többé Magyarországra.

Ahhoz, hogy sikerrel veszi majd az akadályokat, nem férhetett kétség. Eleve valahol a középfoknál tartott, és most eljött az idő, hogy angolból is kibontakozzon. Mint mindig, büszke voltam rá, és elképzeltem, első lesz a csapatban, a legszebb és a legokosabb, az ő leckéit fogják másolni a többiek, és tőle kérnek tanácsot a kollégájának tekinthető tanár távollétében.

Ez aztán valóban bekövetkezett, az őszi és a téli hónapokban esténként elég gyakran felhívták az újsütetű diáktársai, és Andi válaszaiból megítélve hosszasan faggatták az „undok gerundok” meg a 12. igeidő rejtelméről. Láttam is őket néha: be-bejártam Andihoz a tanítás végén kicsöngetéskor, és tapasztalhattam, csakugyan Andi a központ, az egész alkalmi osztály kedvence. Örültem, hogy így van, és ő is örült a jelenlétemnek, és olyankor mindig együtt mentünk el a lányokért is.

Egy januári délután harmadmagával érkezett haza egy zsiros hajú, kövér-kés hajadon meg egy borostás, ápolatlan (?) férfi kíséretében. Első pillantásra megsajnáltam őket, mármint a hivatlan vendégeinket, és azt hittem, egy párt alkotnak: határozottan összeillettek. Aztán kiderült, semmi közük egymáshoz, különböző falvakban élnek, a nő egyedülálló, a férfi családos, de válófélben van, s a többi, s a többi, mindez valójában nem számított semmit, csak az, hogy nem születtem déldzsandzsavit tevehajcsárnak, és nem emelkedtem föl a helyemről megfontoltan, lassan, már-már ünnepélyesen, hogy átmenjek az asztal túloldalára, megfogjam a pacák szennyes grabancát, felhúzzam a levegőbe, és közvetlen közletről sziszegjem a szőrös, gusztustalan képébe: jó, jó, de inkább arról cipelj, mit akarsz a házamban, talán csak nem a feleségemet? Na, pakolj, amíg nem késő, és ne tedd be ide még egyszer az ízelt lábadat, mert kitépem és összemorzsolom! – ezt kellett volna mondanom, de nem mondtam, csak nyájaskodtam, pihentem a babérjaimon.

Amikor pedig legközelebb az iskolába tévedtem, Andi már villámló szemekkel fogadott, és vádló hangon kérdezte:

– Minek jársz ide? Ez itt nem szokás. Önállóan közlekedünk, felnőttek vagyunk.

Vagyunk? Kicsit elkéstem, és akkor már nem volt ott senki más, csak Andi, és ő is indulófélben, kinn álltunk a lépcsőknél, és nem tudtam mire vélni a korábbi gyakorlatnak annyira ellentmondó logikai bukfencek sorát, a hirtelen fel- és ellenem támadt rejtélyes idegenségét. Nem értettem a helyzetet. Akkor sem, amikor a távoli automatánál megmozdult egy görnyedt alak, kivette a papírpoharát, és jött, közeledett felénk, aztán ferde mosollyal rám köszönt, majd óvatosan folytatta az útját, és eltűnt a pohárral az elcsöndesült osztályban. Nem ismertem föl, csak a köszönésből következtettem, aha, ez az a múltkori szerencsétlen, akit hazahozott Andi, de hogy ő a többes szám első személy általános alanynak álcázott kiváltója is? – nem, ilyen gyanúnak az árnyéka se merülhetett föl, egyáltalán nem tulajdonítottam jelentőséget rövid jelenlétének.

A kettőnk dolga foglalkoztatott, az igaztalan bánásmód, és a választás lehetősége. Visszavágjak, ne vágjak, esetleg döntsek úgy, hogy meghunyászkodom? Úgy találtam jobbnak, ha inkább hallgatok, nem viszonzom rosszal a rosszat, talán megszeli magát. És csakugyan:

– Hazavigyelek? – kérdezte valamivel később szelíden, és ez volt az a kérdés, amely utólagos okossággal kétségkívül hazugságnak minősíthető; akkorra már bizonyosan semmivé vált ház és haza egysége.

Mentünk, szinte repültünk az úton, pillanatok alatt a kapu elé érkeztünk.

– Kiszállsz? – nézett rám ismét eléggé sötéten, miután egyikünk se mozdult.

– És te?

– Összeszedem a lányokat, aztán majd jövünk! – mondta ismét türelmetlenül, és szinte kilökött az autóból.

Ott álltam a ház előtt, és nem mondhattam, hogy nem volt jó sofőröm, azt viszont igen, hogy nem így képzeltem. Nem így, hanem úgy, hogy együtt megyünk be, együtt ülünk le az asztalhoz, majd együtt megyünk el a lányokért, és egyáltalán együtt maradunk a nekünk kiszabott idő végezetéig, és ásó, kapa és a nagyharang, nem pedig a kisbalta, lángvágó vagy bazaltkő, és végképp nem 80 kiló polimorf biomassa fog minket egymástól elválasztani.

Andi ekkor két pillanat alatt tank-üzemmódra kapcsolta az autót. Sokadszor már, de először úgy, hogy nem volt kedvem nevetni. Pedig most hajtotta végre a mutatóvagy mutatóvagyát: jószerevével helyből fordult meg, mintha lánctalpa-kon közlekedett volna. A nagyapja annak idején a múltban és a messzeségben Borisz cár erős embere, a Szófiát a német megszállás alól felszabadító egyetlen bolgár páncélos egység parancsnoka volt („aktiv geroj”, ahogy a bolgár elvtársak a maguk bikkfanyelvén kéretlenül is emlegették később), és az amazontermészetű unoka vezetési stílusát elnézve gyakran kellett emlékezni a régi eseményekre. Nemegyszer mintha tankkal csörtettünk volna előre már akkor, amikor még csak a Rékától kapott, seszínű Trabantunkban ültünk. Bár általában nem vezetett rámenősen, még kevésbé erőszakosan, óvatos szelídségén gyakran átütött valami nagy-nagy határozottság: a jól képzett katona megbízható tudása, úgy gyorsított, kormányzott és fékezett, mint a jó ügyekért harcoló, szexis robotlányok a jövőben játszódó, ártalmatlan mesefilmekben.

És több szót nem vesztegetve rám visszaszáguldott a halaszthatatlan tenni-valóihoz; bambán bámultam utána, és még mindig nem sejtettem, hogy közel

---

---

egy évig a „hülye férj” szerepét fogom alakítani, de klasszikusan, viccekbe, kabaréba illőn. Mert létezik a hülye férj, létezik a figura, és ezt pontosan tudom, a Világszellemmel szólva, saját tapasztalatból. A Világszellem Kosztolányi Dezső kedvelt ismerőse volt, elmeegógyintézeti törzslakó, és a szanatórium környékén szoktak alkalomadtán a nagy kérdésekről eszmét cserélni. És az egyik rögeszmém még sokáig az maradt, hogy az iskolával és a délelőttökkel nincsen semmi baj, és általában kellő bűnbánatot tartva még minden orvosolható.

És ilyen vágyálmokat kergettem azon a májusi estén is, amikor nem abba a házba tértem vissza, ahonnan reggel Budapestre indultam. Ezt a házat kirabolták, kiűritették, ebből a házból elvitték a bútorok többségét és az otthon utolsó illúzióját, és eltűnt a család is, nyomtalanul eltűnt, csak felsöpörni felejtettek el, és láttam a nyomokat, ott állt a szekrény, és mellette a stelázsi, és láttam a poklot is, és ismét belezuhanтам, és az a legkevesebb, hogy minden úgy maradt Mária érkezéséig.

Akkor viszont felbolydult a ház, és ha nem is kezdődött lázas sürgés-forgás, azért rövid idő alatt új rendet sikerült teremtenem a romokon, új harmóniát, és nagyon jó volt, hogy nem kellett többé senkit, engem se érdeklő magánügynek tekintenem, mi van körülöttem; bízást számíthattam Mária szíves közreműködésére.

Aztán egy év késéssel megtörtént a söprés, és a szobában ferdén felizzott egy oszlop, és világos, fénylő jelnyelvét így írtam át szavakra: „Aranylom, aranyom, porszemek vagyunk, de ragyogunk a fényben.”

Lebegtünk, és lebegett a nyár, és ismét tudtam sportolni, és könnyű volt a súlyzó, és ide-oda libbent Mária, és hímes tojásokon lépkedtek körülötte a Pilinszky tiszta szívű farkasaira emlékeztető, kedves házörzőim is.

Még két fontos esemény történt azon a nyáron: akkor jutott ki Dórika életében először Svájcba, és mindjárt a legjobb körülmények közé. Az elismert sebészorvos nagybátyjánál vendégeskedett, és Zürichben, a tó fölött, egy elegáns üvegház felső emeletén lakhatott, jócskán magasan több értelemben is. Már kitűnően beszélt angolul és németül, és rögtön megtalálta magát a városban, nem szorult senki segítségére.

Ugyanilyen lényeges, hogy ott, a zürichi tónál kezdte meg a komolyabbnak tekinthető tájfutásait gyönyörűen ápolt utakon, és külön örömemre szolgált, amikor később elmondta, hogy ezeket a futásokat tartja a svájci út legfőbb hozadékának.

Gyorsan ősz lett abban az évben, de annyi baj legyen, az idő ismét nekünk, nekem dolgozott, így nem adott okot panaszra a sötétség meghosszabbodása sem. Azelőtt sose futottam sötétben, de most rákényszerültem, vagyis rákényszerítettem magam csakúgy, mint az akkor már hónapok óta tartó nappali elfoglaltságomra, amely olyan volt, amilyen, de mindenképpen jó közeget biztosított némi szükséges vezekléshez.

Négy órai keléssel kezdődő és négy órai visszaérkezéssel végződő kalandtúrám arra is rákényszerített, hogy kivilágított utcákat keressek a délutáni, esti

---

futások helyszínéül, és milyen jó, hogy így történt, a változás kezdeti kényszere nyomban gyönyörködtető újdonságnak bizonyult, és nagyon sok örömmel, szépséges téli estével ajándékozott meg a későbbiekben. Az út felénél, a templom előtt már vártak az angyalok, és külön szerencsének tekintettem, hogy mindig megcsimogathatom az inkább óriási nagylábujjukat.

A páratlan napokon Lizike egykori szobájában végeztem test- és lélek-edzést a súlyzónak, a jógának és Marikának köszönhetően. Marika két, cirill betűs CD-vel, no meg a kölcsönadott lemezjátszójával járult hozzá ezeknek az estéknek a „páratlanságához”.

Egy és ugyanazt a pravoszláv kórust, a Novoszpasszkij-monostor énekkarát hallgattam egész idő alatt, és ha lehet polifon a monómánia, hát ez az volt, a harmóniák harmóniája. Valamiféle óriási hullámmászás, kozmikus szívdobbanások, a világegyetem rektorának üzenetei, és hódoló üzenetek hozzá; ahogy haladtunk befelé az őszbe, és fogyott a fény, úgy erősödtek a hangok, szálltak fel a csillagokig, és fordítva, a visszatérő, felragyogó tavaszban némiképpen eltompult, megfakult a zengés, és lassan a kinti színskála vette át az uralmat a sötétséget és az égitestek gyémántját, és talán a sztyeppék hidegét kívánó hangskálák fölött. Amikor aztán június közepén a lemezjátszó is megadta magát, már sejtettem, ismét közeleg a változás. Én sejtettem, Erik meg egyenesen tudta, minthogy pedig helyeselte is, ismét sok erőt adott a továbblépéshez. Ezen a nyáron következett be, hogy ártatlan kutyáim ellátásáról tisztességgel gondoskodva Marikához költöztem.

Nehéz igazi társat találni ebben a világban is, nagyon-nagyon nehéz, mint köztudomású. Ha gyér a kínálat, azért, ha meg nem, hát azért, a bőség zavara sem lebecsülendő. És tovább nehezíti a megoldást a férfitermészet, az erős hajlam a szoknya- és az oroszlánvadászat összekeverésére. A fiatalság súlyosbító körülmény, és mi fiatalok voltunk Marikával, amikor először találkoztunk. És hiába szerettem minden porcikáját, ruhácskáját, cipőcskéjét, topánkáját külön-külön is, és hiába imponált, hogy fonendoszkóp a nyakláncra, és mégis Angela Davis kettő pepitában-fehérben, nem volt maradásom nála, mennem kellett, mert nem tudtam megállni sehol, és még tíz évig tartott az ámokfutásom.

Aztán felbukkant Andi, és az elválással kezdődő kapcsolat rendkívüli volta arról győzött meg, hogy eddig és ne tovább, fészket rakhatnánk. Húsz dollárral kezdtük, lementünk az aluljáróba, átváltottuk albán forintra a szkipetároknál, vettünk egy kis sajtot, kenyeret meg bort, és mi voltunk a világ legboldogabb szerelmesei. És a folytatás is csodaszámba ment, megvettük a telket a futó-utam-életutamnál, fölépült a ház, kaptunk egy aranyos, hosszú szőrű kiskutyát, és Dórika is megérkezett az egyetlen citromfánk egyetlen virágával egyidejűleg. Aztán jöttek a többiek, Lizike, majd Nórika, a harmadik dobogós, szépen, sorban, háromévenként.

Mindig Lizike volt a legviccesebb kislányka; már a születése előtt mosolyt fakasztott. Haladtunk a szentendrei úton a szülőszobára, és már ott, az autóban, Aquincumnál kezdődtek a fájások, és Andi félpercenként kérdezgette, hány óra, én meg igyekeztem pontosan válaszolgatni. Ekkor szólalt meg a hároméves Dórika laza, társalgási hangon: „Hogy repül az idő!” – és még Andi is elmosolyodott.

Repült valóban, és csupa mosoly volt az élet egészen a vulkán kitöréséig, sőt még utána is néhány héten át, csak az évszak fordult nagyon esősre, de annyi baj legyen, a májusi eső aranyat ér, ez meg különösen értékesnek tűnt, apró szemű volt és szítáló, az a csendes, hosszan tartó fajta, amelyet tévében, rádióban annyit dicsérnek a mezőgazdasági szaktekintélyek. Aztán leszakadt a sárrá ázott föld a hegyre épült házunk küszöbe előtt, és lecsúszott a kertünk, „szappanosan csúszott” a több méter mély, csillogóan kékesszürke, márgás alapon, és menekünk kellett a nemrég felújított, családunk egységét jelképező bútorainkkal.

Akkor pedig a mosolynak is befellegzett hirtelen, Nórika sírt, mindannyian vacogtunk, és szégyenszemre be kellett kapcsolni a fűtést, hiába mutatott júniust a naptár. Heteken át nem írtam egy sort se, minnek, kinek, mi okból, testvérünk József, a lökött verembe lökött réges-régen megelőzött már, csak bámultam kifelé az ablakon, és én is láttam, hogy ezüstös fejszesuhogás játszik a nyárfa levelén; immár nyárfákra nézett az ablak, nem a kálvária pompás gesztenyésére, és eltűntek az egykori szomszédok, a hősszerelmes sárgarigók is.

Gyászoltam, és majdnem úgy, mint három évvel később, pedig mi történt? Hát semmi különös, csak a házunk akart lecsúszni, de én azt hittem, minden okosságom megcsúszott, azaz bolhából csináltam elefántot, nem kőből, ahogy Nórika az úton hazafelé egykor.

Majd megjelent az anyagi jó barát bankrabló ördögálarcban, megépítette a védművet, én pedig ismét mindent lekerekítettem. És ismét lehetett unatkozni kegyetlenül boldogan, és képzelegni, hogy a betonfal a boldogságot is megtámaszthatja.

2013 januárjától kezdett szétesni a világ angol nyelvtannak, elváló proпозиcióknak álcázott elemeire nagyon kínosan, szédítő, korábban elgondolhatatlan rípacskodással.

A konyhai sikoly jelzi a hirtelen és méltatlan befejezését annak, aminek három év múlva egy tisztessen unalmas ünnepi ebéddel, majd a távolba készülő nagylányka úti csomagjának összeállításával kellett volna befejeződnie, és ismét Dórikára és a családunk épségére gondolok. Meddig ép a család? Az első gyermek távozásáig, azaz húsz évig se adott esetben.

Dórika csillagos jelekkel érettségizett, aztán már ment is a svájci hegyek közé, és ott, a luzerni egyetemen tanulással és munkával folytatódott a sikersorozat. Nagyon nem lett tehát igazunk, se a boldogság titkát az „úgy maradt” Inertia Beata kultuszában kereső Ilikének, se a mamához bújó, könnyes szemű apróságnak, de szerencsére nekem se a magam agyrémeivel. Hogy megállt az idő, és az égen álló csillagok, és a föld is megállt, mégse mozog, ácsorog.

Még jó, hogy tévedtünk, és itt a vége, de ne fuss el véle, inkább adod tovább, hogy a magyar közvéleményt rútul megtévesztették. „Pantha rei” nem azt jelenti, hogy minden mozog, jelenti viszont azt, hogy „minden folyik”, és akkor, 16 év után már a kiscsoportos Dórika kérdését is könnyű megválaszolni. Hova mennek a hóemberek? Hova mennének? Nem mennek azok sehová, drága Dórika, csak folynak, csordogálnak lefelé, mint minden és mindenki a sodrásban, ahogy tollba mondta a császár 1800 éve a házunkkal és a Garammal szemben (prosz to Granua) az erődből a vízre pillantva.

Budapest, 2017

1 955-ben születtem, diplomám magyar és német nyelv és irodalom tanítására jogosítana fel, és idegenvezetői papírom van olaszból és németből.

Írásaim 1976-tól jelennek meg, az internet mint fordítót tart számon, bizony, fordítani jó. És még mindig nyelvet tanulni: beszélek és olvasok magyarul, németül, olaszul, angolul, görögül, és sokat foglalkozom a török nyelvvel is.

A hóember útja valójában hajóút, a hajó fehér, akárcsak Schneemann, a kapitány, és csipkevitorlák hajtják, és folyt. köv., de ezt tényleg nem volna helyes elkiabálni.

Cédrus Művészeti Alapítvány
1136 Budapest, Pannónia u. 6.

Telefon: (1) 247-6657

Mobil: (30) 511-3762

E-mail: szongy@gmail.com

Honlap: www.naputonline.hu

Felelős kiadó: Szondi György

Szöveggondozó: Kovács Ildikó

Tördelőszerkesztő: Szondi Bence

ISSN 1787-6877

ISBN 978-615-80967-2-0